

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Första kammaren.

Nr 8.

Lördagen den 12 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av ordinarie anslaget till flottans nybyggnad och underhåll.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av restaurangskatt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskild bestämmelse i fråga om skydd för vissa främmande patent;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura. *Ändringar i lagen angående handelsregister m. m.*

Andringar i
lagen angående
handels-
register m. m.
(Forts.)

Genom en den 10 december 1920 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 15, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura.

Häri genom förordnas, att 17 och 18 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skola erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

I enskild näringsidkares anmälan skall uppgivas utom firman:

- 1) Den anmälandes fullständiga namn och hans hemvist;
- 2) rörelsens allmänna beskaffenhet;
- 3) kommunen, där rörelsens huvudkontor, eller, om anmälan avser avdelningskontor, detta är beläget; och
- 4) huvudkontorets eller, om anmälan avser avdelningskontor, dettas postadress.

18 §.

I handelsbolags anmälan skall uppgivas utom firman:

- 1) samtliga bolagsmäns fullständiga namn och deras hemvist;
- 2) rörelsens allmänna beskaffenhet;
- 3) kommunen, där rörelsens huvudkontor, eller, om anmälan avser avdelningskontor, detta är beläget;
- 4) huvudkontorets eller, om anmälan avser avdelningskontor, dettas postadress; och
- 5) där ej var bolagsman för sig skall hava rätt att teckna firman, vilken eller vilka bland dem sådan rätt tillkommer, samt huruvida rättigheten endast kan utövas av flere i förening.

I kommanditbolags anmälan skall tillika uppgivas vilken eller vilka av bolagsmännen äro kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats.

Då efter denna lags ikraftträdande beträffande tidigare till handelsregistret anmäld firma anmälan första gången sker om ändring i förhållande, varom uppgift införts i registret, skall tillika, vid ansvar som i 23 § första stycket sägs, uppgivas firmans postadress.

Utskottet, som vid granskning av förslaget ej funnit skäl till anmärkning mot detsamma, hade i föreliggande utlåtande hemställt, att ifrågakarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herrar *Royberg, Hederstierna, Engberg* och *Svensson* i Betingetorp, vilka, under återopande av de av lagrådets pluralitet anförda skäl, hemställt om avslag å propositionen.

Ändringar i lagen angående handelsregister m. m.
(Forts.)

Herr von Geijer: Herr greve och talman! Denna fråga har ingen stor räckvidd. Det är strängt taget en obetydlig fråga, och om förslaget faller eller antages, kan det givetvis icke hava någon stor påföljd. Emellertid, denna omständighet kan också återopas såsom stöd för min mening, att ifrågavarande förslag icke bör antagas. Förslaget går, såsom herrarna finna av lagutskottets utlåtande, ut på en liten förändring i lagen angående handelsregister, firma och prokura. Nuvarande bestämmelsen är den, att när enskild näringsidkare eller handelsbolag vill idka handel, skall han eller det därom göra anmälan till ett handelsregister, som föres i stad av magistrat, med undantag av Stockholm, där överståthållareämbetet gör det, och på landsbygden hos Konungens befallningshavande. I denna anmälan åligger det vederbörande att angiva *kommunen*, där denna handelsrörelse skall drivas. Nu går förslaget ut på, att här skall göras ett tillägg av det innehåll, att vederbörande skall hava skyldighet att i sin anmälan uppgiva *postadressen*. Det är hela den förändring som här åsyftas.

Jag kan för min del icke se, att det är någon direkt nytta med denna förändring, men jag är icke heller blind för att vissa olägenheter skola kunna uppkomma därav. Varför jag dessutom gärna vill yrka avslag är, att detta förefaller mig vara ett synnerligen typiskt exempel på, huru lagstiftningen i vårt land ofta tillgår. Det avlåtes en skrivelse från riksdagen. Det veta vi ju alla — det har ofta påpekats — hur lätt en skrivelse slinker igenom i riksdagen. Sedan anser sig Kungl. Maj:t vara mer eller mindre förbunden att utarbete ett förslag och framlägga detta för riksdagen. Föreligger så ett utarbetat lagförslag, är det synnerligen nära till hands för utskottet att resonera på det sättet, att när en så stor apparat satts i gång och förslaget ligger före samt ingen direkt anmärkning kan göras mot det, så förordas det utan vidare och upphöjes till lag. På det viset hava vi gång på gång fått rätt så onödiga lagar. Därför förefaller det mig vara ganska god anledning att nu giva Kungl. Maj:t ett stöd för den uppfattningen, att ett skrivelseförslag, avlåtet från riksdagen, icke behöver betraktas som en bestämt angiven och genomtänkt önskan, att därpå skall följa ett lagförslag.

Ser man efter, vad syftet skulle vara med denna lagförändring, så får man egentligen söka det hos motionären vid den riksdag, då skrivelsen beslöts. Det förefaller mig då, på sätt också framgår av lagrådets yttrande, vari man kommit till samma resultat, att det egentliga syftet skulle vara, att man på detta vis skulle kunna lättare förmedla affärer handelsmännen emellan. Funnes det i handelsregistret uppgift på en firmas postadress, skulle det i hög grad underlätta för affärsmännen på orten eller andra orter att sätta sig i förbindelse med den. Jag tror, att denna utgångspunkt är alldeles oriktig. Jag tror icke, att när

Ändringar i lagen angående handelsregister m. m.
(Forts.)

det gäller för en firma att göra ett erbjudande till en annan firma på ett eller annat sätt, det sker över handelsregistret. Jag är naturligtvis icke blind för, att det kanske icke är vederbörandes tanke, att man skulle gå till dessa handelsregister för att få adressen, utan att det är den efterföljande kungörelsen i tidningen, som skulle vara det ledande. Jag tror emellertid, att man icke ens vill anlita denna väg. Jag tror, att handelsaffärer inledas på helt annat sätt. Vill man ha reda på vederbörandes adress, så finnes det handelskalendern, adresskalendern och framför allt telefonkatalogen, men jag tror icke, att man söker reda på folks postadresser genom att anlita handelsregistret. Jag kan icke neka till, att jag finner ett stöd för denna min mening i vad motionären säger på ett ställe i sin motion. Han pekar på att när det gäller aktiebolag, en dylik anmälan om postadress på senare tider börjat tillämpas. Det förefaller mig, när man läser igenom hans motion, att han fått det intrycket, att det därvidlag föreläge någon praxis, som gått före lagen; man hade funnit, att här vore en lucka, som bör fyllas, och då hade man beträffande aktiebolag så småningom funnit lämpligt, att man jämväl i lagen införde skyldighet att anmäla postadressen till handelsregistret. Det är ett fullständigt misstag, ty redan från början fanns den skyldigheten för aktiebolag intagen i 1910 års lag. Men därvidlag är syftet något helt annat. Det är ingalunda att förhjälpa till förmedling av affärer affärsmännen emellan, utan handelsregistret sorterar direkt under patent- och registreringsverket, som är den övervakande myndigheten, och det är alldeles nödvändigt för denna övervakande myndighet att ha reda på vederbörandes postadress. Det är icke alls någon anledning av den antydda arten, som det här kan vara fråga om.

Jag kan som sagt icke se någon direkt nytta av denna ändring. Men då är frågan: kan man icke tänka sig någon olägenhet därav? Jag är alls icke blind för att man kan tänka sig olägenheter. Först och främst vill jag säga, att ett handelsregister i detta avseende enligt min uppfattning aldrig kan bli komplett. Jag kan icke tänka mig det. Om herrarna giva akt på lagförslaget, så finnes där en övergångsbestämmelse. Man har icke gjort lagen retroaktiv, så att den med ett enda slag skall tillämpas på alla dessa firmor, utan meningen är, att alla nytillkomna skola ha denna skyldighet, men beträffande de äldre skall endast så småningom, efter hand som någon annan anmälan göres till registret, inflyta uppgift på deras postadress. Jag kan icke undgå att tänka mig, att det då kommer att dröja en mycket lång tid, innan denna sista övergångsbestämmelse hunnit fullt verka. Inom parentes vill jag framhålla, att enligt min mening var det visserligen mycket klokt att icke i ett enda slag göra lagen retroaktiv. Men sådan lagen nu är, kommer det att dröja synnerligen länge, innan detta register blir färdigt. Och om man också skulle kunna tänka sig, att alla nu vid sin första anmälan fullgjorde denna bestämmelse, så torde detta register mycket fort komma att antikveras, ty hur man än ser det, komma dessa anmälningar till handelsregistret om postadresser icke att ske samvetsgrant. Man kom-

mer att skolka. Det är min bestämda övertygelse. Här är ingen övervakande myndighet över den, som för handelsregistret, ingen övervakande myndighet ifråga om anmälningsskyldigheten. Allmänne åklagaren lär säkerligen aldrig sysselsätta sig med detta. Då står kvar blott straffhotet. Om man kommer på en underlåtenhet att anmäla, skulle den underlåtenheten vara underkastad straff. Men det är icke tillräckligt. Jag tror som sagt icke, att detta handelsregister blir fullständigt. Och om det icke blir fullständigt, kan det medföra olägenhet. Under alla förhållanden vill jag förmena, att affärsmännen komma att snart komma underfund med dess otillförlitlighet och underlåta att begagna det, och då är ju hela syftet förfelat. Dessa mina synpunkter hava framhållits av länsstyrelsen i Malmöhus län, och jag kan icke se annat, än att detta är förtjänt av att understrykas.

Ändringar i lagen angående handelsregister m. m.
(Forts.)

Jag kan för övrigt beträffande nyttan tillägga, att denna anmälan till handelsregistret ofta har den formen — jag har här en publikation av dylika anmälningar, så att jag kan återge ordalagen — att den och den personen ännar där och där idka handelsrörelse. Detta torde icke vara mycken upplysning för den, som till äventyrs vill sätta sig i handelsförbindelse med vederbörande, även om postadressen är uppgiven. Men jag kan icke neka till, att jag ser en och annan olägenhet, som direkt kan skjuta fram genom detta. Varför den bestämmelsen finnes, att kommunen skall uppgivas i anmälan, det är påtagligen därför, att man skall ha reda på vad som är forum för dessa juridiska personer. Det är grundläggande för dem. Men då måste jag fråga mig: då nu en sådan postadressbestämmelse enligt 7 § får den karaktären, att den anses vara kommen till tredje mans kännedom, är det icke tänkbart, att man kan få olägenhet av en dylik anmälan? Man kan ju tänka sig, att där två jurisdiktioner stöta intill varandra, svårigheter kunna inträffa. Man kan ju bo i en landsförsamling, men postadressen kan vara den närliggande staden. Forum är i detta fall landsförsamlingen ej staden. Enahanda är förhållandet där två härad eller två län stöta hop, kommunen och postadressen höra till olika fora. Då kan det enligt min mening bli trassel av, om en person föranledes att gå till postadressen och stämma efter den. Då göres tvärt den invändningen av motparten, att det är orätt forum, och då kan det bli omgång och kostnader utan gagn.

Är det vidare så — det framgår icke tydligt av detta lagförslag — att om en firma, som här är ifråga, har sin verksamhet i en stor stad, anmälningsskyldigheten jämväl skulle innefatta skyldighet för vederbörande att uppgiva adressnummer och gata, kan det icke nekas, att det blir rätt så många och kostbara anmälningar. Jag kan tänka mig ett sådant fall, som inträffade för några år sedan, då myndigheterna i huvudstaden ändrade adressnumren utefter en lång gata — det var Karlavägen. Det blir då många anmälningar med ty åtföljande kostnader.

Herr greve och talman, jag skulle kunna hava mycket mera att säga, men jag slutar nu. Jag kan icke finna, att det kan komma någon direkt nytta av detta lagförslag, men väl att det kan i vissa fall medföra trassel

Ändringar i lagen angående handelsregister m. m. och svårigheter samt under alla förhållanden måste vålla omgång och kostnader. Därför, herr greve och talman, anser jag mig hava befogenhet att yrka avslag på utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr statsrådet *Ekberg*: Jag är fullkomligt överens med den ärade talaren därom, att detta är en fråga, som icke har någon stor räckvidd, men i olikhet med honom anser jag, att övervägande skäl tala för, att riksdagen icke frångår den ståndpunkt, som den intog år 1918. Det antydde nyss, att uppslaget till förslaget i fråga var en enskild motion. Den tillstyrktes enhälligt av lagutskottet och bifölls sedermera av riksdagen. Vad har sedermera inträffat, som skulle föranleda en ändrad ståndpunkt? Reservanterna ha i detta hänseende hänvisat till majoriteten inom lagrådet. Denna majoritet har anfört skäl av dubbel art. Dels ett rent principiellt skäl. Man har gjort gällande, att uppgifter av denna art skulle vara främmande för handelsregistret. Detta skäl faller emellertid till marken vid det av den förra talaren påpekade förhållandet, att uppgifter av alldeles samma art lämnas i fråga om aktiebolag, och vad som är principiellt riktigt i det ena fallet kan väl också vara det i det andra. Frågan är sålunda av rent praktisk art, och för bedömande av den sidan av saken föreligga, såvitt jag kan se, samma skäl nu som år 1918. Då yttrade lagutskottet, att det i likhet med motionären funne praktiska skäl tala för, att dylika uppgifter lämnades till handelsregistret. Nu har man emellertid hänvisat till lagrådets yttrande, som säger, att gagnet är skäligen ringa. För mig ter sig saken på det viset, att denna bestämelse kan vara till visst gagn, men icke till någon skada. Den viktigaste olägenhet, som den ärade talaren antydde, skulle väl vara den, att visst trassel skulle uppstå i större städer, när en näringsidkare flyttade sin rörelse från en lokal till en annan. I anledning härav vill jag slå fast, att enligt patent- och registreringsverkets praxis, när det gäller aktiebolags adressuppgift, den vad städerna beträffar anses tillräckligt fixerad genom angivande av allenast stadens namn. Vid detta förhållande uppstår icke nämnda olägenhet.

Det framhölls vidare, att det skulle dröja länge, innan uppgifter av denna art skulle fullständigt hava influtit i registret. Det är också riktigt, men jag vill erinra, att motionären år 1918 som skäl framhöll önskvärdheten av att man så fort som möjligt kunde sätta sig i förbindelse med nyetablerade firmor, redan innan dessa kommit in i kalendrar och dylikt. Önskemålet att få postadressen fixerad har avsett förhållandena på landsbygden, såsom också motionären framhöll. Det finnes nämligen kommuner med ända till 23 olika poststationer. Är tillika förhållandet, att flera näringsidkare där hava samma eller liknande namn, kan en dylik uppgift onekligen vara till nytta. Jag tror dock icke, att reformen blir av så stor betydelse för en enskild näringsidkare. Jag har för min del särskilt tänkt på det förhållandet, att en sammanslutning av näringsidkare har ett organ, som vill hålla sammanslutningens medlemmar underkunniga om nyetablerade firmor.

Den omständligheten, att det här företrädesvis gäller landsbygden, medför också, att en annan invändning, som gjordes av herr von Geijer, förlorar sin betydelse, nämligen den, att det ofta icke lämnas till registret någon uppgift om arten av den näring, som skall drivas. Är det så, att man får reda på, att det finnes en handlande någonstades på landsbygden, så drages därav den slutsatsen, att personen i fråga driver lanthandel i den omfattning, som i allmänhet sker.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, herr greve och talman, med denna föga viktiga fråga, men jag tror för min del, att riksdagen har goda skäl att vidhålla den ståndpunkt den intog år 1918.

Herr R o g b e r g: Herr talman! Såväl den förste ärade talaren som herr statsrådet hava framhållit, att denna fråga är av mindre betydelse, och jag skall gärna instämma med dem båda i det avseendet. Huvudskälet för ett bifall till den kungl. propositionen kan sannerligen icke bli någon annan, än att riksdagen en gång har skrivit. Men bör detta skrivande verkligen vara så förbindande för kammaren, att kammaren inte skulle kunna avstå från att nu fullfölja vad som låg i kammarens beslut, när kammaren skrev? Det har här ej framhållits, vad som utgör huvuduppgiften med en registrering. Det är att bringa vissa för affärslivet viktiga förhållanden till offentlig kännedom, men registrering är icke en anordning till att främja bekvämligheten för den, som vill hava något infört i registret, eller för den, som vill hämta upplysning ur detsamma. Huvudsyftet med registret är ju, att viss, i registret införd uppgift skall äga giltighet mot tredje man. Men kan det vara lämpligt, att uppgift om en firmas postadress skall äga rättgiltighet mot tredje man? Är det nödvändigt? Naturligtvis icke, ty då hade det för länge sedan varit infört i firmalagen, vilken utkom redan 1887. Då frågas, om det kan anses vara nyttigt. För dem, som vilja hämta upplysning ur registret, är det säkerligen både billigare, lättare och bekvämare att erhålla kunskap om viss firmas senaste postadress genom att söka i den vanliga handelskalendern, där denna är införd. Må vara att detta icke gäller för en nyetablerad firma, med vilken en viss affärsman vill söka träda i förbindelse, men den obetydliga förmånen härvidlag kan icke motverka den olägenhet, som för affärsvärlden uppkommer genom nödvändigheten för firmorna att behöva till registret göra anmälningar om postadresser och förändrade postadresser. Förändrad postadress kan det ju bli, såsom den förste ärade talaren anförde, helt enkelt därigenom, att myndigheterna ändra beteckningar på gator och husnummer i en stad, eller på landsbygden därför att en person ett år finner det bekvämt att hämta posten på en postanstalt, ett annat år på en annan. Skulle en köpman av sådant behöva tvingas att göra anmälan om sin förändrade adress? Jag kan icke finna det vara på något sätt påkallat.

Man skall icke i onödan besvära affärsmännen med ålägganden att lämna meddelanden av praktiskt ringa värde. Av denna anledning har

Andringar i lagen angående handelsregister m. m.
(Forts.)

Andringar i lagen angående handelsregister m. m. jag i utskottet anslutit mig till reservationen, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

(Forts.)

Herr Boman: Herr greve och talman! Nuvarande bestämmelser om anmälan till handelsregistret innefatta fordran på att den anmälände skall uppgiva fullständigt namn och hemvist. Enligt min lekmanuppfattning är hemvist icke fullständigt uppgivet med mindre än att den ort, där man bor, är åtföljd av postadress, så att en utomstående kan med brev vända sig till den anmälände. Redan den omständigheten synes mig vara tillräckligt skäl med hänsyn till det praktiska ändamål, för vilket handelsregistret också föres. Ehuru det föres, som den siste talaren påpekade, av rättsintresse, har det väl dock också ett praktiskt syfte.

Ingen lär väl kunna påstå, att fordran, att anmälan skall åtföljas av postadress, kan på något sätt vara betungande. Det är en åtgärd, som är så enkel, att den icke kan anses innebära något ökat besvär, och med den övergångsbestämmelse, som stadgar, att någon anmälan om förutvarande handelsidkares postadress icke behöver ske, förrän ny anmälan till registret i alla fall skall göras, innebär det för redan registrerade icke heller något betungande.

Förhållandet är nog det, som berördes av herr statsrådet, att handelsregistret i stor omfattning användes av affärssammanslutningar genom deras ombud. Köpmannaföreningarnas ombud bruka två gånger om året till sina föreningar insända uppgift om nyanmälda näringsidkare, och dessa anmälningar kunna icke anses fullständiga, utan att de uppgiva postadress för de nyanmälda. Det är ingalunda så, att affärsmännen vänta, tills kalendrar och telefonkataloger utkomma, för att söka förbindelse med nyetablerade firmor, utan de uppsöka dem vida förr.

Jag är övertygad om att om denna bestämmelse ursprungligen stått i lagen, ingen hade tänkt på att taga bort den, då den utan tvivel har vissa praktiska fördelar. Ehuru frågan är liten och obetydlig, men då riksdagen har skrivit och begärt en lagändring, synes mig alla skäl föreligga för bifall till lagutskottets hemställan, till vilken jag, herr greve och talman, hemställer om bifall.

Herr Reuterskiöld: Herr greve och talman! Det föreliggande förslaget förefaller mig vara så obetydligt, att det just på den grunden borde avslås. Om själva frågan är betydelselös, blir det dock ej betydelselöst om riksdagen fullföljer den ganska dåliga seden att lagstifta om alla möjliga småfrågor, icke för att lagen är nödvändig eller kan anses vara till något gagn, utan blott därför att den icke kan skada. Kammarerna torde erinra sig, att ett par nummer högre upp på föredragningslistan förekom förslag till lag om ändrad lydelse i lagen om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft m. m. Där gällde det bara att ändra ett paragrafnummer i en paragrafhänvis-

ning, som varje människa i alla fall kunde begripa. Icke behövs det i sådant fall en särskild Kungl. Maj:ts proposition, som skall prövas av lagrådet, lagutskottet och riksdagen. På samma sätt kan det hända med våra grundlagar. Förslag kommer måhända också från konstitutionsutskottet — det är möjligt, jag vet icke — angående ändring i ett par paragrafer i grundlagarna, i vilka finnas felaktiga hänvisningar. Och här kommer man nu fram med ett lagförslag i en tvivelaktig småsak, om vilken meningarna äro så delade, att lagrådets samtliga tre justitieråd direkt avstyrkt förslaget. Under sådana förhållanden synes det mig, herr greve och talman, som om övervägande skäl talade för att i detta fall såsom tvivelaktigt icke handla utan avslå förslaget. Riksdagen bör icke anse sig bunden av ett uttalande, som den utan vidare överläggning gjort, sedan det visat sig, att lagrådet funnit alla skäl tala emot det-samma.

Ändringar i lagen angående handelsregister m. m.
(Forts.)

Om jag icke läser alldeles galet mellan raderna, har sista föredragande departementschefen — ärendet har föredragits av två departementschefer — tydligen känt sig bunden av den föregående åtgöranden och därför velat fullfölja tanken. Jag tvivlar på, att förslaget under andra förhållanden kommit upp, så framt man ej anser sig lida av propositionsnöd.

Jag ber till sist att få påpeka, att riksdagen beträffande detta lilla ärende för så länge sedan som år 1918 skrev till Kungl. Maj:t och anhöll om lagförslag, men först 1920 skickades saken till lagrådet, för att på hösten samma år leda till proposition.

Jag ber, herr greve och talman, att få förena mig med reservanterna: i andra kammaren herrar Hederstierna, Engberg och Svenson i Betingetorp samt i första kammaren herr Rogberg, vilka alla ju representera vitt skilda grundåskådningar, och yrka avslag.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Alla de föregående talarna hava börjat med att fästa uppmärksamheten på att detta är en mycket obetydlig småsak, och däri ger jag dem innerligt rätt. Men det finnes något bakom detta, någonting annat, som icke är alldeles en småsak. Visserligen skulle man kunna säga, att här gör det icke så mycket, om riksdagen nu genom avslag vill slå sig själv på fingrarna för beslutet 1918. Men vi få icke glömma att tänka på, att Kungl. Maj:t i detta fall har fått en direkt anmodan från riksdagen att komma med förslag till just denna nu föreslagna lag. Någon konsekvens bör väl i all rimlighets namn vara i svensk riksdag. Det kan hända, om riksdagen nu genom avslag desavuerar sig själv, att vid ett annat tillfälle, då det gäller en viktigare sak, Kungl. Maj:t ihågkommande detta precedensfall kan resonera som så, att riksdagen icke menat så allvarligt, och därför lägger riksdagsskrivelsen i papperskorgen.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till förslaget.

Herr Alexanderson: Herr talman! Det kan naturligtvis inträffa, att riksdagen, sedan den skrivit och begärt en lagändring, själv

Ändringar i lagen angående handelsregister m. m. (Forts.) finner, då frågan kommer under närmare utredning, att den ifrågasatta ändringen är förenad med olägenheter och svårigheter, som man förut icke tänkt på och därför bör avstå från den, till och med om det redan kommit en kungl. proposition, som effektuerar riksdagens önskemål. Här föreligger icke något sådant förhållande. Här kan icke förebringas något som helst synbart skäl, någonting som har bragt frågan i annat läge, än då riksdagen för tre år sedan skrev och begärde den här ändringen.

Den ärade talaren på min egen länsbank yttrade, att frågan vore så ytterst liten, att det just därför icke finnes någon anledning att giva sitt bifall. Det skälet, om det vore giltigt, kunde med större skäl anförts för tre år sedan än i det läge frågan nu har.

Den ende affärsman, som uppträtt här i kammaren, den ende, som tillhör de kretsar, vilka den här lagstiftningen egentligen rör, har förordat bifall och vitsordat, att den föreslagna ändringen verkligen skulle vara till praktisk nytta. Emot denna synpunkt har från annat håll gjorts gällande, att det principiellt vore något olämpligt att företaga en sådan åtgärd. Detta har enligt min uppfattning klart motbevisats av chefen för justitiedepartementet, som här ådagalagt, att den princip, vilken här föreslås skola tillämpas på enskild näringsidkare och handelsbolag, redan länge tillämpats beträffande aktiebolag, varför förslaget också principiellt icke bör möta några hinder.

Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om riksdagen skulle bära sig mycket egendomligt åt, om den nu, utan att saken kommit i annat läge, avslår den lagförändring, som den begärde för tre år sedan.

Jag ber att få yrka bifall till förslaget.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det föreliggande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 35.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 om nyttjanderätt till gravplats, bifölls val utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagstiftning rörande beredande av tillfälle för parter i rättegångar och deras biträden att sitta och övervara förhandlingarna.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 22, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herrar *Ander- son* i Råstock och *Lövgren* i Nyborg hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av lagförslag om skyldighet för ordförandena i de allmänna underrätterna och i poliskamrarna ävensom polisdomare att tillse, att vid rättegångsförhandlingar parter och deras biträden bereddades tillfälle att, då de ej vore i förhör eller utförde talan, sittande övervara förhandlingarna.

Ang. rätten för parter m. fl. att sitta och övervara rättegångsförhandlingar.

Utskottet hade i förevarande utlåtande av angiven orsak hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Då riksdagen 1917 på en motionärs förslag skrev om den här saken, lämnades öppet vilka åtgärder, som skulle vara lämpliga för att kunna leda till önskad påföljd. I motionen hette det om denna sak följande:

”Det är möjligt, att den ifrågavarande sedvänjan blivit så inrotad, att det ej går att avskaffa den annat än genom en lag, som påbjuder rätt för parter vid domstolarna att sitta. Därigenom skulle också brytas eventuell tredska från byggnadsskyldige att anskaffa sittplatser i befintliga domstolslokaler eller inreda nya domstolslokaler med iakttagande av det nu framhållna önskemålet.

Emellertid bör man kanske våga förutsätta, att det sunda omdömet skall vara mottagligt för skäl och ej behöva väckas av en lagstiftning. Under sådana förhållanden skulle det vara tillräckligt att från regeringens sida vederbörande genom ett cirkulär uppmanades att bringa rättelse både i sedvänjan och arrangementerna.”

Riksdagen tog icke något parti för utvägarna utan anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes ”på sätt kunde finnas erforderligt” föranstalta om åtgärder i ifrågavarande syfte. Regeringen gick sedan cirkulärvägen, och nu föreligger en motion, som motionärerna sagt mig tillkommit på föranstaltning från processkommissionshåll, vari det begäres, att, då det visat sig icke vara effektivt med ifrågavarande cirkulär, man måste skrida till den lagstiftning, som motionären år 1917

Ang. rätten för parter m. fl. att sitta i övervärta rättegångsförhandlingar.
(Forts.)

ifrågasatte såsom mest effektiv. Nu har utskottet till en början stannat vid, att cirkulärvägen kan vara tillräcklig. Jag är ganska oviss, hur det kommer att gå med den saken, om föreskrifter, givna på administrativ väg, skola kunna vara lika effektiva som lag. Nog vilar lagens hand på en del domare säkrare än det är möjligt att åstadkomma genom administrativt ingripande. Det kan tänkas, att domare, såsom ofta sker i detta land, sätta sig på domstolens höga hästar och säga: "detta angår icke de administrativa myndigheterna", och det kan även hända, att i händelse av åtal, de vid det slutliga avgörandet få rätt i högsta domstolen. Men även om de skulle dömas skyldiga, så hjälper det icke, om anordningen skulle medföra kostnader, som tingsbyggnadsskyldige vägra betala. Då lär det erfordras en lag för att få till stånd en sådan åtgärd.

Nu har man emellertid trott, att cirkulärvägen är bindande för domhavande. Men med ett sådant cirkulär, som utfärdades till domhavandena 1917, kan det ifrågasättas, om också alla de senare domhavande, som ej fått del av cirkuläret, äro bundna därav. Jag tycker för min del, att sådana cirkulär skola förvaras i domsagorna, och alla efterträdare skola vara skyldiga att taga del därav och vara bundna därav. Men ingen vet, hur det går, om åtal väcks i sådant fall. Även denna sak är måhända tämligen oviss.

Men i varje händelse, vad som är ostridigt och klart, det är, att påbudet icke blivit effektivt. Man gör på ett och annat ställe som förut, och man vet icke, hur stor den praxis är, som icke tager hänsyn till cirkuläret. Vi veta och hava till och med i tidningarna läst om att vid huvudstadens rådhusrätt gör man en direkt konst i cirkuläret och säger till den part, som sitter, medan den andra förhörs, att han skall vara god och räta på sina lata ben, ty det gör icke annat än gott. Det har man exempel på från huvudstadens domstolsväsende. Alltså är det givet, att om man utfärdar ett sådant cirkulär, böra vidtagas åtgärder för att göra det effektivt. Man kastade 1917 ut ett cirkulär och låter sedan saken bliva flytande, men det går väl icke an. Nu har utskottet pekat på den utvägen, under förutsättning att cirkuläret är bindande för domhavandena, att man kan väcka åtal, något som enligt mitt förmenande kan vara ganska ovisst. Det är sagt, att det finnes en utväg att åtala domhavande för ämbetsfel. Det är ett sätt, men är det bra, att i en sådan praktisk social fråga gripa till strafflagen. Det förutsätter, att i olika orter, där dylikt bör beivras, personer göra sig besvär och underkasta sig risken att hos justitieombudsmannen anmäla en sådan sak. Det kommer att inträffa i ett fall på femhundra på sin högsta höjd kanske, och så blir nog i alla fall cirkuläret icke effektivt. När man här kommer med en framställning, som tydligen pekar på missförhållanden, skall den väl utlösa sig i ett fruktbart utskottsbetänkande och icke i ett sådant vanligt formalistiskt seende på saken, som icke har med sakens praktiska realiserande att göra.

Jag tillåter mig, herr talman, hemställa, fortfarande lämnande frå-

gan om metoderna öppen, att riksdagen med anledning av ifrågavarande motion ville anhålla, att regeringen måtte taga under övervägande, vilka åtgärder kunna prövas erforderliga — eventuellt i lagstiftningsväg — för att giva effektivitet åt det den 18 januari 1918 på riksdagens begäran utgivna förständigandet för ordförandena vid de allmänna underrätterna och poliskamrarna ävensom polisdomare att tillse, att vid rättegångsförhandlingar parter och deras biträden beredas tillfälle att, då de ej äro i förhör eller utföra talan, sittande övervara förhandlingarna.

*Ang. rätten
för parter
m. fl. att sit-
tande överva-
ra rättegångs-
förhand-
lingar.
(Forts.)*

Herr Larsson, Jacob: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Den sista ärade talaren vill, att riksdagen på nytt skall skriva till Kungl. Maj:t och anhålla, att Kungl. Maj:t skall taga under övervägande, vilka åtgärder som kunna erfordras för att göra en av Kungl. Maj:t lämnad föreskrift effektiv. Jag undrar, om det verkligen är skäl att avlåta en sådan skrivelse. Vilka åtgärder skall Kungl. Maj:t tänkas vidtaga, för att Kungl. Maj:ts befallning skall bli åtlydd av ämbets- och tjänstemän? Skrivelsen, som riksdagen en gång avlåtit, har ju resulterat i en befallning från Kungl. Maj:t, och om denna befallning icke efterlevs av vederbörande domare, finnes, så vitt jag vet, icke annat remedium mot detta, än att sådan domare anmäles för tjänstefel. Nu säger herr Lindhagen, att det sker i ett fall av femhundra. Jag tror icke, att det behöver ske i mer än ett fall av femhundra för att giva tillräcklig effektivitet. Bli en domare fäld till ansvar för tjänstefel, för att han icke ställt sig Kungl. Maj:ts föreskrift till efterrättelse, lär väl det kunna bringa cirkuläret till effektivitet, även om andra domhavande icke bli utsatta för åtal.

Herr Lindhagen: Skall det bli regel, att riksdagen aldrig skriver och påminner, då lär det bli många saker, som rinna ut i sanden i detta land. Jag medger, att praxis blivit, att riksdagen skall skriva så litet som möjligt. Om motionärer komma och påyrka vilka befogade saker som helst, så kan man hitta på någon liten formell anledning till att tryckningskostnaderna ej må få utlösa sig i någon energi, så gör man det. Men icke är det, som den sista ärade talaren sade, ett spektakel, om man någon gång vill gå till handling och påskynda frågans avgörande. Man kan icke undvika att tycka synd om Kungl. Maj:t, att han icke kan få riksdagens hjälp i sådana frågor, ty i de många göromålen drunkna en massa saker hos Kungl. Maj:t. Här har Sveriges folk rätt att påkalla behjärtande av sina bekymmer. Detta är ett bekymmer — man må kalla det litet eller stort — och då är det också en representationsplikt att framföra det till regeringen. Här har sagts, att man bara behöver gripa till strafflagen och vända sig med angivelser till justieombudsmannen för att vinna rättelse i stället för att av Kungl. Maj:t begära ett nytt förständigande eller till äventyrs, som jag särskilt velat påpeka, en

Ang. rätten för parier m. fl. att sitta stående övervara rättegångsförhandlingar. (Forts.) lagstiftning, då cirkulärvägen icke räcker till, vilket senare jag tycker vara av förhållandena påkallat.

Greve Spens: Herr greve och talman! I den föreliggande motionen ha motionärerna icke påstått, att domarna icke skulle ställt sig till efterrättelse det kungl. cirkuläret om skyldighet att bereda sittplatser för anklagade vid domstol samt att sådana sittplatser icke blivit anordnade. Men motionärerna ha uppgivit, att cirkuläret icke blivit effektivt av den anledningen, att de anklagade i allmänhet hade den uppfattningen, att domarna önskade, att de skulle stå, och därför i allmänhet blevo stående under hela rannsakingarne. Motionen går nu ut på, att lagbestämmelse skulle utfärdas, som stadgar, att domarna, sedan de anklagade undergått förhör, skulle säga till dem, att de skola sitta ner. Men en sådan lagbestämmelse torde vara onödig och olämplig.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å det nu föredragna utlåtandet yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte taga under övervägande, vilka åtgärder kunde provas erforderliga (eventuellt genom lagstiftningsåtgärder) för att giva effektivitet åt det den 18 januari 1918 på riksdagens begäran utgivna förständigandet för ordförandena vid de allmänna underrätterna och poliskamrarna ävensom polisdomare att tillse, att vid rättegångsförhandlingar parter och deras biträden bereddes tillfälle att, då de ej vore i förhör eller utförde talan, sitta stående övervara förhandlingarna.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och bifalla herr *Lindhagens* berörda yrkande; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles herr *Lindhagens* yrkande i frågan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 27.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 64, angående bidrag till semester- och vilohem för viss personal vid post- och telegrafverken; samt nr 74, angående inköp för postverkets räkning av fastigheter i Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken m. m.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 9 §§ i lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ny definitiv lönerereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk jämte i ämnet väckta motioner.

Uti den till riksdagen avlätna, den 7 januari 1921 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov, hade Kungl. Maj:t med åberopande av statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1920, under rubrik: "För flera huvudtitlar gemensamma frågor" (punkt 1) föreslagit riksdagen att

dels godkänna ett vid nämnda protokoll fogat förslag till avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte den reglementet bilagda, på grundvalen av de för år 1921 gällande stater uppgjorda tjänsteförteckning, dock att, i den mån ändringar i nämnda tjänsteförteckning gjordes genom beslut av 1921 års riksdag, Kungl. Maj:t skulle äga att vid utfärdande av författning i ämnet vidtaga motsvarande ändringar i tjänsteförteckningen;

dels godkänna ett vid berörda protokoll fogat förslag till kungörelse angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m., dock att, i den mån ändringar i nämnda förslag gjordes genom beslut av 1921 års riksdag, Kungl. Maj:t skulle äga att vid kungörelsens utfärdande vidtaga motsvarande ändringar;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge, i huvudsaklig överensstämmelse med de av löneregeringskommittén angivna och av departementschefen tillstyrkta grunder, utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning;

dels besluta, att, där tjänsteman, å vilken avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, enligt dittills gällande avlöningsbestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som till-

Lönerereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

fällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av januari månad 1922 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1921 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1922, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för tjänsteman, som utöver kontant avlöning åtnjöte fri bostad jämte fritt bränsle eller fri bostad jämte uppvärmning och fri belysning, borde ökas med värdet, enligt vederbörande myndighets uppskattning, av denna förmån för en månad;

dels medgiva, att kostnaderna för senast berörda övergångsordning finge bestridas av de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

dels medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmäldes i 7, 25, 26, 27, 28, 29 och 32 §§ av avlöningsreglementet, finge bestridas i enlighet med de grunder, som av löneregleringskommittén angivits och av departementschefen tillstyrkts;

dels medgiva, att, därest Kungl. Maj:t antingen med stöd av 31 § avlöningsreglementet för särskilda fall funne en avvikelse från de i 19 § av reglementet stadgade regler om vikariatsersättning påkallad eller i motsvarande fall med stöd av 34 § tillerkände icke-ordinarie befattningshavare vikariatsersättning, Kungl. Maj:t skulle äga att för ändamålet taga i anspråk de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

dels medgiva, att sådana vid de verk, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, anställda tjänstemän, vilka nu vore uppförda å övergångsstater, finge, därest de kvarstannade å övergångsstat, bibehållas vid samtliga enligt dessa stater utgående avlöningsförmåner jämte tillfällig löneförbättring och personliga lönetillägg, där sådana förekomme;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i förekommande fall medgiva, att avlöningsreglementet finge äga tillämpning jämväl å en å äldre stat än den nuvarande kvarstående tjänsteman, därest denne förklarade sig villig underkasta sig nämnda reglemente;

dels ock medgiva, att, därest Kungl. Maj:t funne så erforderligt, de i avlöningsreglementet omförmälda bostads- och lönenämnder finge träda i verksamhet redan under år 1921.

I enlighet med grunderna för kamrarnes remiss av statsverkspropositionen hade utskottet i det nu föredragna utlåtandet behandlat Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning med undantag av de delar, som berörde befattningshavare under jordbruksdepartementet.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft ett flertal inom riksdagen väckta motioner — vilka samtliga blivit remitterade till statsutskottet, motionerna II:81 och 82 i de delar, som ankomme på detta utskotts behandling — nämligen

av herr *F. Block* m. fl. (II: 81), däri hemställts, att riksdagen vid prövning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag ville besluta sådan höjning i lönebeloppen, eventuellt vissa befattningshavares uppflyttning i högre lönegrad, att skälig ersättning lämnades för ifrågasatt ökning i arbetstiden;

av herr *R. Sandler* (I: 59), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till avlöningsreglemente, att byråchef för lagärenden i social- och finansdepartementen måtte tillerkännas arvode av, för år räknat, 15,000 kronor;

av herr *N. Alexanderson* m. fl. (I: 103) samt av herrar *C. Hederstierna* och *E. Löfgren* (II: 151), i vilka lika lydande motioner hemställts, att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts förevarande förslag skulle i väsentliga delar vinna riksdagens bifall, måtte vid frågans behandling beträffande avlöningsförmåner för justitieråd och regeringsråd fästa behörigt avseende vid i motionerna framställda erinringar rörande dessa befattningshavares särskilda ställning och hittills tillämpad relation emellan deras löneförmåner och dem, som tillkomme å ena sidan övriga domare, å andra sidan högre befattningshavare inom förvaltningen;

av herr *F. Block* m. fl. (II: 83), däri hemställts, att riksdagen ville besluta, att de av Kungl. Maj:t nu föreslagna årliga löneförmånerna för justitieråd, regeringsråd och presidenter skulle höjas med 4,000 kronor för vardera och de för medicinalråden med 3,000 kronor för vardera, vilket skulle betinga en ökning i det äskade anslaget med 159,000 kronor;

av herr *J. B. Johansson* (I: 104) och av herr *A. Lindman* m. fl. (II: 72), i vilka uti nu förevarande hänseende lika lydande motioner bland annat hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, med ändring av Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsreglemente 1 avd. 2 kap. 5 § och den till 3 kap. 8 § hörande bilagan med tjänsteförteckning, chefen för byggnadsstyrelsens byggnadsbyrå skulle tillsättas genom förordnande på viss tid med ett arvode, för år räknat, av 16,000 kronor;

av herr *S. Lübeck* (II: 76), däri hemställts, att riksdagen med ändring av den till Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsreglemente 1 avd. 3 kap. 9 § hörande tjänsteförteckningen måtte besluta, att förste byråingenjörer vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle tillhöra sjuttonde och byråingenjörer femtonde lönegraden;

av herr *A. Rune* (I: 60), däri under förutsättning att riksdagen beslutade löneroglering för medicinalstyrelsen, hemställts, att i samband därmed även lönen för överinspektören för sinnessjukvården måtte vardas reglerad, och i sådant avseende föreslagit, att denna lön måtte bestämmas till 12,000 kronor; samt

av herr *F. Block* m. fl. (II: 82), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 25 § i förslaget till avlöningsreglemente skulle erhålla enahanda lydelse som 26 § i kommunikationsverkens avlöningsreglemente den 19 januari 1919 (S. F. S. 1919 nr 343).

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Utskottet hade på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å herr Blocks m. fl. motion II: 81, herr Sandlers motion I: 59, herr Blocks m. fl. motion II: 83, herr Johanssons och herr Lindmans m. fl. motioner I: 104 och II: 72, i vad desamma berörde nu förevarande ärende, herr Lübecks motion II: 76, herr Runes motion I: 60 samt herr Blocks m. fl. motion II: 82, måtte beträffande befattningshavare under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna

a) godkänna det vid utlåandet fogade förslag till avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, jämte den reglementet bilagda, på grundvalen av de för år 1921 gällande stater uppgjorda tjänsteförteckning, med undantag av dels antalet befattningar dels ock sådana delar av tjänsteförteckningen, beträffande vilka särskilda beslut sedermera kunde komma att av 1921 års riksdag fattas;

b) godkänna det vid utlåandet fogade förslag till kungörelse angående tillämpning av avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m., med undantag för sådana delar av kungörelsen, beträffande vilka särskilda beslut sedermera kunde komma att av 1921 års riksdag fattas;

c) medgiva, att Kungl. Maj:t finge, i huvudsaklig överensstämmelse med de av löneregleringskommittén angivna och av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1920 tillstyrkta grunder, utfärda nödiga bestämmelser i fråga om övergång på ny stat för de tjänstemän, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning;

d) besluta, att, där tjänsteman, å vilken avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, enligt dittills gällande avlöningsbestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av januari månad 1922 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1921 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1922, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, vilket belopp för tjänsteman, som utöver kontant avlöning åtnjöt fri bostad jämte fritt bränsle eller fri bostad jämte fri uppvärmning och fri belysning, borde ökas med värdet, enligt vederbörande myndighets uppskattning, av denna förmån för en månad;

e) medgiva, att kostnaderna för senast berörda övergångsanordning finge bestridas av de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

f) medgiva, att kostnaderna för de förmåner, som omförmäldes i 7, 25, 26, 27, 28, 29 och 32 §§ av avlöningsreglementet finge bestridas i enlighet med de grunder, som av löneregleringskommittén angivits och av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkts;

g) medgiva, att, därest Kungl. Maj:t antingen med stöd av 31 §

avlöningsreglementet för särskilda fall funne en avvikelse från de i 19 § *Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.* av reglementet stadgade regler om vikariatsersättning påkallad eller i motsvarande fall med stöd av 34 § tillerkände icke-ordinarie befattningshavare vikariatsersättning, Kungl. Maj:t skulle äga att för ändamålet taga i anspråk de i vederbörande stater upptagna anslagsposterna till avlöning åt ordinarie tjänstemän;

h) medgiva, att sådana vid de verk, å vilka avlöningsreglementet skulle äga tillämpning, anställda tjänstemän, vilka nu vore uppförda å övergångsstat, finge, därest de kvarstannade å övergångsstat, bibehållas vid samtliga enligt dessa stater utgående avlöningsförmåner jämte tillfällig löneförbättring och personliga lönetillägg, där sådana förekomme;

i) bemyndiga Kungl. Maj:t att i förekommande fall medgiva, att avlöningsreglementet finge äga tillämpning jämväl å en å äldre stat än den nuvarande kvarstående tjänsteman, därest denne förklarade sig villig underkasta sig nämnda reglemente;

j) medgiva, att, därest Kungl. Maj:t funne så erforderligt, de i avlöningsreglementet omförmälda bostads- och lönenämnder finge träda i verksamhet redan under år 1921.

II. att herr Alexandersons m. fl. och herrar Hederstiernas och Löfgrens motioner I: 103 och II: 151 måtte anses besvarade med vad utskottet under I anfört.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, Ollas A. Ericsson, S. Bengtsson* i Norup, *J. Erlansson, O. Osberg* och *J. D. Norman*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förslag;

2) av herrar *C. J. G. Swartz, H. F. Lamm, J. L. Widell, O. U. B. Olsson, S. E. J. Lübeck* och *K. E. W. Söderhielm*, vilka ansett, dels att utskottets yttrande beträffande *tjänstegradernas placering på avlöningsskalan* bort hava följande lydelse:

”I avseende å — — — en följd härav.

Med hänsyn till den starka meningsskiljaktighet, som beträffande andragradstjänstemännens placering yppat sig, torde det emellertid vara billigt, att man för de nuvarande tjänstemännen av denna grad så mycket som möjligt underlättar kvarstående å nu gällande stater, i den mån de kunna finna sådant med sin fördel förenligt. I detta avseende vill utskottet erinra därom, att löneruleringskommittén uttalat, att tillfällig löneförbättring icke borde tillkomma de tjänstemän, som anmält sig ej vara villiga att övergå på ny stat, och i anslutning till denna uppfattning i § 36 av avlöningsreglementet intagit bestämmelse om att dessa tjänstemän skola bibehållas vid dem enligt gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner. Beträffande andragradstjänstemännen kan utskottet, ur ovan antydda synpunkt, icke dela denna kommitténs uppfattning, utan anser att tillsvidare och intill dess riksdagen annorledes beslutar tillfällig löneförbättring bör fortfarande tillkomma dem av dessa tjänsteinnehavare, som komma att kvarstå på nuvarande stater.”

Lönereglering för befattningshåvare vid statsdepartement och centrala arbetsverk.
(Forts.)

dels att utskottets yttrande beträffande *revisionssekreterarna* bort vara så lydande:

”Ordinarie revisionssekreterare — — — föreläggas riksdagen. Den av departementschefen sålunda uttalade uppfattningen anser sig utskottet böra biträda.”

dels ock att utskottet bort hemställa,

- I.
- a) — h) — — — ;

i) medgiva, att tjänsteman av nuvarande andra normalgraden, som i behörig tid gjort sådan anmälan om kvarstående å gällande lönestat, som omförmåles i § 36 av avlöningsreglementet, må bibehållas vid honom å ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner samt, tillsvi vidare och intill dess riksdagen annorlunda beslutar, tillfällig löneförbättring och personligt lönetillägg, där sådant utgår;

- j) = i)
- k) = j).
- II. — — —

3) av herr *O. Bergqvist*, vilken haft samma yrkande som närmast förestående reservanter med undantag därav, att han biträtt utskottets förslag beträffande revisionssekreterarna;

4) av herr *O. U. B. Olsson*, vilken ansett, att utskottets yttrande beträffande tjänstegradernas placering på avlöningsskalan bort hava följande lydelse:

”I avseende å — — — en följd härav. Dock anser utskottet, att den motivering, som anförts för uppflyttningen av intendenterna och antikvarierna till 16:e lönegraden, i minst lika hög grad gäller förste bibliotekskonsulenten och även förste bibliotekarierna vid kungl. biblioteket, vilka således också redan nu böra hänföras till denna lönegrad.”

samt att alltså den avlöningsreglementet bifogade tjänsteförteckningen skulle erhålla följande uppställning, beträffande *Kungl. biblioteket*

Förste bibliotekarier	B 16
-----------------------------	------

---

och

beträffande *skolöverstyrelsen*

Förste bibliotekskonsulent	B 16
----------------------------------	------

---

5) av herr *J. Jönsson* i Revinge.

Herr statsrådet *E k e b e r g*: Herr vice talman! Jag tillåter mig inleda denna debatt med ett tack till statsutskottet för den välvilliga behandling, som ägnats Kungl. Maj:ts förslag. Detta förslag har ju nämligen, som bekant, blivit med endast några smärre avvikelser av utskottet tillstyrkt. Jag skall nu söka att i största korthet utveckla de

skäl, som enligt min mening tala för att denna fråga löses och att den löses nu.

Ser man tillbaka på lönerogleringsarbetet, så som det bedrivits här i landet under de senaste decennierna, skall man finna, att man därvid har följt delvis ganska skilda linjer. Frågorna ha behandlats av en flerfald kommittéer, och dessa ha i mycket tillämpat skiljaktiga principer. Resultatet härav har blivit olikhet, ojämnhet i lönesatser, i löneformer och i lönevillkor olika grupper av befattningshavare emellan. Detta återigen har lett till missnöje liksom även till en viss förvirring och bristande överskådlichkeit. Under de två sista riksdagarna ha emellertid stora steg tagits mot målet: reda och planmässighet i lönefrågor. Det första och avgörande steget togs, som vi veta, vid 1919 års riksdag genom regleringen av kommunikationsverkens löner, och 1920 följde en provisorisk löneroglering för domänverket. Det förefaller mig, som om det knappast skulle kunna bestridas, att de beslut, som då fattades, inneburo ett stort framsteg icke blott i fråga om rättvisa olika befattningshavare och olika grupper av befattningshavare emellan, utan också i ordning, i reda och i konsekvens. Den nya lönerogleringen var byggd på en metodiskt genomförd, för all personal gemensam plan, och principen om färre avlöningsformer erbjöd ju även i många andra hänseenden stora lönetekniska fördelar, t. ex. då det gällde att underlätta möjligheten till övergång från en tjänst på ett område till ett annat, då det gällde frågan om bostadsförmån, då det gällde avdrag för sjukledighet och mycket mera.

Vid slutet av 1919 väckte den aktade ledamot av andra kammaren, som då innehade finansministerportföljen, frågan om att detta lönerogleringsarbete skulle utsträckas till övriga civila befattningshavare, varvid början skulle göras med statsdepartementen och de centrala ämbetsverken. Det då igångsatta arbetet har den nu sittande regeringen fullföljt i syfte att kunna vid nästa riksdag framlägga förslag till löneroglering för åtminstone flertalet av de personalgrupper, som hittills fått stå i efterhand. Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att ehuru antalet av de tjänstegrupper, som ännu icke fått sin löneroglering, är mycket stort, så är antalet av de befattningshavare, som äro i detta predikament, jämförelsevis litet. Enligt en uppgift som jag i går erhöi från sakkunnigt håll men som jag inte haft tillfälle att personligen kontrollera, skulle summan av de befattningshavare — jag syftar då på de ordinarie befattningshavarna i statens tjänst — som ännu inte fått sina löner reglerade, utgöra en knapp fjärdedel av hela antalet. Detta förhållande beror naturligtvis främst därpå, att befattningshavarna inom kommunikationsverken äro så talrika.

Om man nu, såsom vissa reservanter i utskottet ha ifrågasatt, sätter stopp för detta lönerogleringsarbete och skjuter undan denna fråga till en mer eller mindre obestämd framtid, vad blir då följden? Jo, först och främst en icke så liten förvirring i det pågående lönerogleringsarbetet. Man står undrande och spörjande: Skall detta arbete fullföljas?

Löneroglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Skall det läggas ned temporärt? Skall det fullföljas i långsammare takt än hittills, och efter vilka linjer skall det bedrivas? Ett avslag skulle också, och som det synes med en viss rätt, fylla de befattningshavare, som det här gäller, med missmod. Det skulle för dem te sig såsom en orättvisa, som de icke ha förtjänt från statsmakternas sida. Det skulle hos dem väcka så mycket större besvikelse, som de med hänsyn till ärendets föregående behandling ha ansett sig kunna med stor visshet räkna på en positiv lösning.

Slutligen vill jag framhålla, att man i dessa tider ofta talar om enkelhet i förvaltningen. Jag vill då peka på detta område såsom ett område, där man har ett rikligt fält för att vinna en sådan enkelhet. Om förslaget skulle falla, bleve ju följden, att denna mångfald av avlöningsformer, av lönesatser, av avlöningsvillkor, denna totala brist på överskådlighet, skulle fortfara, och mycket besvär skulle därav vållas, och icke heller så små kostnader på grund av det myckna arbete, som föranledes av allt detta virrvarr.

Frågar man sig å andra sidan, vad vinsten skulle vara, som skulle uppväga alla dessa olägenheter, så förmodar jag, att svaret skulle bli, att det skulle uppstå en avsevärd besparing för statsverket. Denna besparing är emellertid i verkligheten vida mer ett sken än en verklighet. Det är visserligen sant, att om man jämför grundlönerna för de grupper av befattningshavare, som det här gäller, sådana dessa grundlöner skulle gestalta sig enligt den kungl. propositionen och utskottets förslag å ena sidan, och sådana som de gestalta sig nu å andra sidan, en besparing på något öfver 2½ miljoner kronor skulle kunna uppstå genom ett avslag. Men man får dels komma ihåg, att löneregleringen är avsedd att förknippas med en skyldighet till utsträckning av arbetstiden, varigenom staten naturligtvis skall vinna betydande fördelar, icke minst då det gäller att förebygga en utökning av personalens antal, och dels, och framför allt, måste man hålla i minnet, att det här blott är fråga om grundlönen och icke om de därpå belöpande dyrtidstilläggen. Frågan, huruvida vid bifall till utskottets förslag den ifrågavarande personalen får sina löneförmåner förbättrade, om den stannar vid status quo, eller om den får sina löneförmåner försämrade, ja, det är, mina herrar, en fråga, som icke avgöres i dag. Den frågan står kammaren inför först då den blivande propositionen om dyrtidstilläggen kommer under behandling, och ingen kan väl tro, att dessa nya lönesatser, vilka ju äro lagda, icke efter den nu rådande prisnivån, utan efter prisnivån, sådan den skulle gestaltat sig, om världskriget icke hade inträffat — ingen kan väl tro, säger jag, att icke dessa dyrtidstillägg skola erbjuda en fullt tillräcklig latitud för att taga konsekvenserna av en sannolik stegring av penningvärdet. Ty ingen vill väl ändå på allvar göra gällande, att denna stegring skulle bli så oerhörd, att den skulle föra penningvärdet tillbaka utöver vad det skulle varit, om världskriget icke inträffat. För min del vågar jag uttala den satsen, att om nödläget blir sådant, att en avsevärd sänkning av dyrtidstilläggen utöver vad en fallande index nöd-

vändiggör skulle bli erforderlig, då skulle denna sänkning kunna genomföras både lättare och rättvisare om detta förslag bleve antaget. Där har man nämligen att räkna med, att befattningshavarna i stort sett ha sina löner och dyrtidstillägg ordnade efter enhetliga principer, och ha de det, kan tydligen med vida mindre orättvisa en sänkning av dyrtidstilläggen ske över lag, än om den ena gruppen har sina löneförhållanden ordnade efter en princip och den andra efter en annan.

Det förslag till löneroglering, som nu skall bli föremål för kammarens överläggning och beslut, markerar, som jag nämnde, otvivelaktigt ett stort framsteg, icke blott ifråga om reda och klarhet, utan även ifråga om rättvisa olika befattningshavare emellan. Förtjänsten om detta förslag tillkommer som bekant i första rummet 1902 års lönerogleringskommitté, som här presterat ett enligt min mening mycket betydelsefullt arbete. Det är emellertid helt naturligt, att i ett ämne av den vittomfattande och grannliga art som det förevarande icke alla de synpunkter, som kunna ha berättigade anspråk på beaktande, helt kommit till sin rätt under kommittéarbetet. Jag skall nu ta mig friheten beröra ett par frågor å andra huvudtiteln, där jag i likhet med mina kolleger tror, att den förevarande lönerogleringen icke bör få bli vad den i det hela avser att vara, nämligen definitiv.

Den ena frågan rör justitierådets och regeringsrådets ställning i lönehänseende. Som i statsverkspropositionen blivit antytt och i motioner närmare utvecklade, tala här starka skäl för en ändring. För min del tillmåter jag dessa skäl så stor vikt, att jag helst skulle önskat en ändring omedelbart. Det visade sig emellertid vara en ömtålig sak att rubba på det omsorgsfullt avvägda system, som lönerogleringskommittén byggt upp, och då jag icke ville vålla uppskov med hela den stora lönefrågan, nödgades jag böja mig och åtnöjas med att frågan ställdes på framtiden. Till min stora glädje har statsutskottet visat sig behjärta de synpunkter, som framförts i propositionen och i motionerna, ett förhållande, som jag med tacksamhet tar fasta på under den förhoppningen, att en rättelse på denna punkt icke skall behöva låta länge vänta på sig.

På tal om löneroglering för högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter hade det enligt min mening i formellt hänseende varit att förordra, om den frågan liksom lönerogleringen för statsrådets ledamöter hade behandlats för sig och icke i samband med lönerogleringen för de centrala verken. Jag skall icke närmare utveckla skälen därför nu. Jag nöjer mig med att framhålla, att jag utgått ifrån, att trots det nu valda behandlingssättet det får anses vara klart, att Kungl. Maj:t i statsrådet icke skall ha att, såsom händelsen är beträffande de centrala verken, genom något slags instruktioner eller dylikt reglera verksamheten för Kungl. Maj:t i högsta domstolen eller Kungl. Maj:t i regeringsrätten. Detta vore uppenbarligen lika opåkallat som ur principiell synpunkt olämpligt.

Såväl i propositionen som i motioner beröres jämväl presidenternas ställning. Ehuru utskottet icke har nämnt denna fråga bland dem, som

*Lönerogle-
ring för be-
fattningsha-
vare vid
statsdepar-
tement och
centrala am-
betsverk.
(Forts.)*

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

böra ställas på framtiden, tillåter jag mig uttala den uppfattningen, att det kommer att visa sig icke blott rättvist utan kanske nära nog nödvändigt, att i varje fall frågan om hovrättspresidenternas ställning i lönehänseende upptages i samband med den förut av mig berörda frågan. Någon avsevärd statsfinansiell betydelse har ju icke detta, då det som bekant endast rör sig om tre befattningshavare.

En annan fråga, på vilken jag anser mig böra fästa uppmärksamheten, rör revisionssekreterarnas ställning. Utskottet synes till min stora glädje även på denna punkt dela regeringens mening, att frågan förtjänar att ytterligare övervägas. Däremot har regeringen, icke hos utskottets majoritet, men väl hos ett antal reservanter, vunnit gehör för sitt förslag, att revisionssekreterare tills vidare skulle åtnjuta ett extra arvode på 500 kronor. Då jag tillmäter denna fråga en stor vikt, tillåter jag mig att några ögonblick upptaga kammarens tid med densamma.

Enligt utskottsförslaget skall revisionssekreterare ha avlöning lika med hovrättsråd. Jag vill då först betona, att principen att ordinarie revisionssekreterare i lönehänseende skall vara något mera gynnad än hovrättsråd ingalunda är ny, utan tvärtom sedan länge är gällande. Redan vid den lönereglering, som fastställdes år 1876, hade revisionssekreterarna med hänsyn till sin mera krävande och i och för sig mindre lockande tjänstgöring en lön, som med 600 kronor översteg hovrättsrådets. En utjämning i detta hänseende inträdde först sedan ett hovrättsråd tjänstgjort mycket länge och hunnit så att säga i kapp en jämnårig revisionssekreterare i lönehänseende. På liknande princip byggde den lönereglering, som fastslogs år 1911 och som grundade sig på löne-regleringskommitténs förslag av år 1910. En i viss mån motsvarande tanke möter så sent som i löne-regleringskommitténs förslag år 1919 och den samma år genomförda löneregleringen. Enligt förslaget av år 1920 däremot är revisionssekreterare likställd med hovrättsråd. Motiveringin inskränker sig därtill, att kommittén, efter att ha redogjort för vad som nu gäller, förklarar sig icke finna särskild anledning att vid införandet av det nya lönesystemet bibehålla den förut gällande anordningen. För min del hyser jag härutinnan en avvikande mening och skall i korthet ange skälen för min ståndpunkt.

Det är här några synpunkter man har att strängt fasthålla. Den första synpunkten är den, att de ordinarie revisionssekreterarna så gott som undantagslöst rekryteras ur en enda tjänstemannagrupp, nämligen hovrättsledamöternas. Den andra synpunkten är den, att man såvitt möjligt söker upprätthålla den principen, att till justitierevisionen hämta de mest dugande ur hovrättsledamöternas led. Och den tredje synpunkten är den, att tjänstgöringen i revisionen är mera betungande och mera beroende och jämväl i övrigt i och för sig mindre lockande än hovrättsarbetet. Det är då alldeles klart, att om man ur en viss grupp av tjänstemän skall plocka ut de bästa och sätta dem på en mindre lockande tjänst, bör man ha något att bjuda dem. Och vad kan då staten ha att bjuda dessa? Jo, i gamla tider kunde man bjuda dem förmåner av två slag,

dels bättre löneförmåner, dels bättre befordringsutsikter. Nu vill ut-Löneregler-
skottet icke bjuda bättre löneförmåner, och med befordringsutsikterna ring för be-
ställer det sig också numera ganska klen. Det beror på flera skäl, främst fattningssha-
på den stora ökning, som efterhand inträtt i revisionssekreterarnas antal. För icke så många år sedan voro de 11, nu äro de 23. Det beror vare vid
också därpå, att så som löneförhållandena numera äro ordnade i dom- statsdepar-
sagorna, vilka förr utgjorde en mycket betydande attraktion för en tement och
centrala äm-
revisionssekreterare, är denna befordringsutsikt nu alls icke så lockande betsverk.
som förr. Härav följer, såvitt jag kan förstå, att det är så långt ifrån, (Forts.)
att skäl saknas för att upprätthålla den hävdvunna skillnaden i löne-
hänseende, att tvärtom dessa skäl väsentligt vunnit i styrka på senare
år. Och jag vågar fördenskull det påståendet, att löneregleringskom-
mitténs förslag i denna punkt icke innefattar ett steg i rätt riktning.
Detta är från min sida icke blott en lös förmodan, utan det kan sägas,
att denna förmodan i viss mån redan är bestyrkt av erfarenheten. Och
härmed förhåller det sig på följande sätt.

Det torde vara herrarna bekant, att man i enlighet med beslut av
förra årets riksdag slog in på en ny väg, då det gällde beräkning av
tjänsteåldern. Man har numera att tillgodoräkna sig icke blott den tid,
man tjänstgjort i den befattning man nu innehar, utan även den tid man
innehaft annan, liknande befattning. Följden härav har blivit, att den
förmån, som revisionssekreterarna hittills åtnjutit, i själva verket har
försvunnit, därför att ett hovrättsråd, som står i tur till ordinarie re-
visionssekreterare, redan vid den tiden har nått så långt på löneskalan
såsom hovrättsråd, att revisionssekreterarelönen för honom icke innebär
någon vidare ökning. Detta har också, enligt vad jag från tillförlitligaste
källa inhämtat, väckt ett visst missmod och en viss förstämning bland
revisionssekreterarna, och det har även förekommit fall, då det föranlett
tillbakagång från revisionen till den angenämare tjänstgöringen i hov-
rätten. Att konsekvenserna ännu icke i så stor utsträckning visat sig,
har naturligtvis sammanhängt därmed, att man hängivit sig åt den för-
hoppningen, att i anledning av Kungl. Maj:ts proposition på denna punkt
rättelse skulle komma att inträda. Den nämnda utjämningen beträffande
löneförmånerna har ju fortfarit allenast en helt kort tid.

Envar, som har någon kännedom om arbetsförhållandena i högsta
domstolen, lär också kunna vitsorda, vilken betydelse det har, att till
revisionssekreterare förvärvas män med rik erfarenhet i domarevärv.
Men det är allvarig anledning att befara, att om utskottsförslaget i denna
del skulle vinna riksdagens bifall och revisionssekreterare och hovrätts-
råd följaktligen bli i lönehänseende likställda, så skulle man nödgas att
jämväl till ordinarie revisionssekreterare taga yngre jurister, som ännu
icke nått fram till hovrättsrådsämbeten, och detta skulle med all säkerhet
medföra en avsevärd ökning i arbetsbalansen i högsta domstolen. Förhål-
landet är det, att under de sista fem åren det ägnats ett energiskt arbete
åt att driva ner denna balans. Det har också lyckats, så att denna balans,
som 1915 var 3,000 mål — jag syftar på mål, som icke har förtursrätt —

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

nu är 800, och den tid, som dessa mål få vänta i högsta domstolen är nu allenast ett år, medan den tidigare var dryga tre år. Det är uppenbart, vad detta betyder för rättsskipningen. Om man nu skall sänka revisionssekreterarnas kvalitet och samtidigt högsta domstolen kommer att översvämmas med den stora balansen av mål, som för närvarande ligga i hovrätterna och för vars avarbetande man inrättat särskilda extra divisioner, kan var och en förstå, vad följden blir. Och jag vågar tillägga, att detta även ur statsfinansiell synpunkt vore synnerligen olämpligt. Varanda arbetsdag i högsta domstolen är så dyrbar, att det icke kan vara förenligt med klok ekonomi att äventyra resultatet av högsta domstolens arbete genom en åtgärd, som kan leda till sänkning av föredragandens kvalitet, ty på hans kvalitet beror i väsentlig mån arbetstakten.

Till min stora glädje ställer sig nu utskottet, som jag förut nämnt, principiellt välvilligt till tanken på närmare övervägande av denna fråga, och det förhållandet tillåter jag mig ta fasta på. Men det föreslagna arvodet har som sagt utskottsmajoriteten icke ansett sig böra tillstyrka. Att på det sättet ställa frågan på framtiden vore emellertid enligt min mening icke lyckligt. Den ovisshet, som då uppstode, kunde föranleda, att en del av de skickliga och erfarna befattningshavarna droge sig tillbaka till hovrätterna, och om man efter ett eller flera år vidtoge rättelse, så skulle nog dessa män i den position de hade icke befinnas villiga att återgå till revisionen, utan det skulle dröja många år innan denna rättelse finge den verkan den vore avsedd att få.

Utskottsmajoritetens enda anmärkning mot det föreslagna arvodet går ut därpå, att det från löneteknisk synpunkt skulle vara mindre tilltalande att med särskilda tilläggsarvoden tillgodose en hel tjänstemannakår över lag. Jag vill emellertid uttala en motsatt uppfattning. I förevarande fall tala tvärtom enligt min mening åtskilliga sakskalet för att man just väljer arvodesformen. Vi ha inom regeringen haft under övervägande två utvägar — antingen arvodesformen eller utvägen att inrätta en särskild lönegrad för revisionssekreterarna. Av betydelse för regeringens ståndpunkt voro bland andra följande skäl: så talrik som revisionssekreterarekåren numera är, måste man räkna med, att icke alla kunna vinna befordran på annat håll, utan att ett icke obetydligt antal av dem skulle så småningom, då de bleve äldre och funne tjänsten vara tung och besvärlig, draga sig tillbaka till hovrätten. Det är uppenbart, att en sådan återgång då bleve lättare, om den vore förenad endast med förlusten av arvode, än om den skulle medföra en ändring beträffande själva lönegraden, och så mycket lättare som åtskilliga av dem, som sålunda draga sig tillbaka till hovrätten, genast eller efter någon tid få annat arvode, nämligen ett arvode till precis samma belopp, som tillkommer ordförande å hovrättsdivision. Arvodesformen är enligt min mening i nuvarande läge att föredraga även därför, att man kunde behöva någon tids erfarenhet för att kunna med säkerhet avgöra, huruvida det nu föreslagna beloppet är lämpligt avvägt.

Slutligen vill jag framhålla ännu en viktig synpunkt, som måhända

undgått utskottets uppmärksamhet. Det är ingalunda uteslutet, att vid den förestående processreformen justitierevisionen helt och hållet försvinner. Då måste således dessa revisionssekreterare flyttas över till annan tjänst, och detta är tydligen också en åtgärd, som ter sig vida lättare, om de icke stå i en lönegrad alldeles för sig.

Av dessa skäl tillåter jag mig rikta en varm vädjan till kammaren att i denna punkt, som också har vunnit understöd av sex reserveranter inom utskottet, följa propositionen.

Den statsfinansiellt betydelsefullaste avvikelserna mellan regeringsförslaget å ena sidan och utskottsförslaget å den andra har ju avseende på de s. k. andragradstjänstemännens placering. Denna tjänstemannagrupp är ju i utskottsförslaget med vissa undantag placerad i den 15:e lönegraden. I Kungl. Maj:ts förslag hade de placerats i den 16:e, fastän med framhållande, att denna placering icke finge anses definitiv, utan att sedermera en jämkning eller rättelse kunde behövas, kanske både i ena och andra riktningen. Jag vill gärna medge, att den utvägen var en nödfallsutväg, men den tillgreps framför allt därför, att åskilliga av mina kolleger, vilka såsom verkchefer hade en särskild erfarenhet på detta område, starkt betonade den synnerliga vikten av att denna tjänstemannagrupp icke placerades för lågt med hänsyn till de stora kvalifikationer, som de måste fylla, och de viktiga uppgifter de ha såsom vederbörande byråchefers närmaste man på många håll. Det vore därför enligt min uppfattning högeligen att beklaga, om icke åtminstone den mening, som kommit till uttryck i en till utskottsbetänkandet fogad reservation på denna punkt, skulle vinna beaktande. Jag tillåter mig också fastslå, att då utskottet i detta ämne vänt tillbaka till lönerogleringskommitténs förslag, så innebär detta, att utskottet dock har insikt om, att även om icke för närvarande någon ändring sker beträffande placeringen av dessa befattningshavare, denna fråga likväl framdeles förtjänar att i vissa hänseenden närmare övervägas. Jag kan som exempel på behovet av en ändring peka på ett par befattningshavare, som lyda under justitiedepartementet. Jag syftar på advokatfiskalerna i rikets hovrätter. Jag nämner dem endast som exempel. Tidigare har förhållandet varit det, att dessa advokatfiskaler, på vilka man måste ställa stora kvalifikationer och som ha delvis mycket maktpåliggande uppgifter, åtnjutit samma lön som domänfiskalen och högre lön än postombudsmannen. Men nu står advokatfiskalen i 15:e, postombudsmannen i 16:e och domänfiskalen i 18:e lönegraden, ett förhållande, som ju särskilt i betraktande av advokatfiskalernas mycket maktpåliggande och numera även tunga uppgifter icke kan anses vara riktigt.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och talman! Då jag är en bland dem, som reserverat sig mot det föreliggande utskottsförslaget och hemställt om avslag å detsamma, vill jag nu i största korthet angiva mina motiv därför. Det förnämsta skälet mot bifall är, att jag anser den nuvarande tidpunkten för en löneroglering i hög grad olämplig. En

Löneroglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

lång följd av år före krigsutbrottet gingo konjunkturena oupphörligt uppåt, vadan de löneregleringar, som utfördes omkring 1914, då ansågos såsom ganska fördelaktiga för tjänstemännen. Nu föreslås emellertid i det föreliggande förslaget avsevärda förhöjningar av dessa då bestämda löner, i vissa fall med ända upp till över 50 %. Vi ha emellertid nu passerat toppen av dyrtiden, och man har med bestämdhet att emotse nedåtgående konjunkturer. Hur långt ner det bär i väg, innan det stannar, eller hur långt fram i tiden depressionen kommer att räcka, lär väl ingen kunna profetera om, men att den blir både stark och långvarig, därom varsla alla tecken.

Med dessa utsikter framför oss, synes det mig som om vi alla borde vara ense om olämpligheten av att, såsom det heter i förslaget, nu definitivt reglera tjänstemännens löner. En klok och framsynt husbonde skulle aldrig förmås att handla som statsutskottets majoritet här föreslår och, just som man är på toppen av en långvarig högkonjunktur, för framtiden reglera lönerna för sina befattningshavare i den utsträckning här föreslås. Jag vet väl, att försvararna av utskottets förslag häremot invända, att vi redan beträtt vägen, då vi reglerade lönerna för de affärsdrivande verken. Ja, tyvärr är det så, men mig synes, som om erfarenheten därav borde avskräcka ifrån att fortsätta. För de höga avlöningarnas skull ha nämligen de affärsdrivande verken sett sig nödsakade att öka taxorna i en utsträckning, som hotar lamslå samfärdseln. Förre årets statsrevisorer, som ägnade denna fråga en ganska ingående undersökning, yttra härom beträffande telegrafverket följande: "Det i ekonomiskt hänseende mindre gynnsamma resultat, som telegrafverkets rörelse under senare tider haft att uppvisa och som än vidare kan vara att motse, finner i väsentlig mån sin förklaring i de våldsamt stegrade kostnaderna för personalens avlöning. Vad särskilt angår avlöningarna till den talrika grupp av personal, som utgöres av telefonister och telegrafister, hava revisorerna från telegrafverket erhållit en utredning, som med därvid fogad tabell är av följande lydelse" — och så lämna revisorerna denna redogörelse. Av densamma framgår bland annat, att telefonisterna, som rekryteras bland unga flickor, komma direkt från folkskolan, här i Stockholm ha en begynnelselön av nära 3,000 kronor såsom lokaltelefonister, och såsom extra ordinarie en slutlön av 3,437 kronor. De ordinarie däremot ha en begynnelselön av 5,233 kronor och en slutlön av 6,009 kronor. Telegrafister komma upp ända till 7,425 kronor. Bland statsrevisorerna voro samtliga från alla partier ense därom, att detta icke kunde få fortgå, utan att åtgärder borde vidtagas för en ändring härutinnan.

Nu säger man, att detta kan avhjälpas genom ett lämpligare avpassat dyrtidstillägg. Ja, detta kan låta sig göras, så länge som konjunkturerna ligga över måttet för de fastställda lönerna; men hur går det sedan prisnivån sjunkit under detta mått? Jo, då står man där vackert. De alltför höga lönerna till den otaliga tjänstemannakåren av olika grader öka i hög grad svårigheterna och göra då depressionstiden än

hårdare. Och det värsta är, att man icke kan rätta till missförhållandet, även om det kännes aldrig så olidligt, när de flesta befattningshavarna sitta med sina fullmakter som ordinarie och vid sin avgång äro tillförsäkrade den höga pensionen.

Jag har själv varit med under ett dylikt skede och minns så väl det då rådande missnöjet inom hela landet. Jag försäkrar herrarna, att vi icke blott handlade klokt, utan vi gjorde även väl, om vi undveke åtgärder, som kunna föra oss dithän igen. Detta kunna vi nu göra, om vi avvisa det föreliggande förslaget och i stället invänta depressionstidens utveckling en tid framåt. Tjänstemännen behöva icke bliva misshandlade fördenskull, då man har dyrtidstilläggsinstitutet att tillgripa för jämningar även i fortsättningen. Men tages det föreliggande förslaget nu med de höga avlöningarna och konjunkturerna sjunka raskt under den nivå, efter vilken de äro satta, så inträffar samma förhållande som för bortåt 50 år sedan. Jag skall ta mig friheten göra en erinran därom, på det att kammaren må bliva i tillfälle att draga parallellen.

1870—71 års stora krig mellan Tyskland och Frankrike medförde en ovanligt raskt stigande högkonjunktur, som nådde sin kulmen 1874. Under denna tid reglerades tjänstemännens löner. Så kom lågkonjunkturer, och denna blev både stark och långvarig. I början av min riksdagstid klagades allmänt över de alltför höga ämbetslönerna. Vid 1888 års riksdag väcktes motioner om nedsättning av dessa löner, varibland en av mig. Rättmätigheten av dessa motioner erkändes från alla håll. Vid behandlingen av desamma i statsutskottet delade sig emellertid utskottet i tvenne halvor. Den ena hade icke annat att anmärka mot motionerna, än att ingenting kunde vinnas med ett bifall, när dåvarande ordinarie tjänsteinnehavare icke kunde berövas någon del av sina löneförmåner, och därför avstyrktes motionerna av den halvan. Den andra däremot föreslog, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta, om möjligt redan till nästa lagtima riksdag, verkställa utredning huruvida och i vad mån statens ämbets- och tjänstemäns löner skulle med hänsyn till gällande prisförhållanden kunna nedsättas.

Härav torde tydligt framgå, i vilket läge man på den tiden befann sig till följd av att lönerna reglerades under en högkonjunktur.

Nu stå vi precis inför liknande läge. Det stora världskriget har framkallat den ovanliga högkonjunkturer, och nu ha vi säkerligen framför oss lågkonjunkturer.

Visserligen sade statsrådet nyss, att förslaget byggts på de konjunkturer, som beräknats skulle varit rådande år 1920, därest icke kriget kommit emellan, men härvid är att märka, att man räknat med att samma stigning uppåt skulle följa efter 1914 intill 1920, som konstaterats åren före och intill samma år. Hur löneregleringskommittén och herr statsrådet kunnat förvissa sig om att den uppåtgående kurvan skulle, därest kriget icke kommit emellan, fortgå i samma tempo fram till 1920, förstår jag ej. Jag tror att man med sådant resonemang endast hugger i luften, men i alla fall är det oriktigt att bygga en lönereglering på ett

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

sådant antagande och i varje fall vid en tidpunkt, då man nått toppen av en högkonjunktur, ty därefter brukar man alltid ha att vänta en lågkonjunktur.

Försiktigheten borde således bjuda oss att avvisa ett förslag, som byggts på sådana grunder och under så vanskliga förhållanden, samt kan ha så menliga följder med sig.

Det andra skälet som jag har emot antagandet av förslaget är, att jag anser det vara i högsta grad opassande att öka ämbetsmännens löner så avsevärt som här föreslås, samtidigt som man överallt ute i landet nödgas söka nedpressa arbetarnas avlöningar, och sistnämnda åtgärd måste ju vidtagas, om vi i fortsättningen skola kunna lämna arbete och bestå i konkurrensen med andra folk.

Vidare framgår det av utskottsbetänkandet, och det har nu även bekräftats av herr statsrådet, att den erforderliga utredningen i vissa punkter är bristfällig, och även av denna anledning kan det behövas att förslaget får ligga till sig någon tid.

Med återopande av vad jag sålunda anfört, yrkar jag alltså avslag å det föreliggande förslaget.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Då jag, herr greve och talman, tillhört dem bland statsutskottets ledamöter, som tillstyrkt utskottets hemställan, och då ju här anmärkningar blivit gjorda från två olika håll gent emot åtskilliga delar av utskottets förslag, ber jag om detsamma få säga några ord.

Jag tänkte att inledningsvis, då ju under de senare åren en hel mängd betydelsefulla löneregleringar blivit genomförda utan att någon egentlig principdiskussion kommit till stånd i riksdagen och utan att man här i kammaren ingått i någon närmare detaljprövning, uttala mig om utvecklingen av och principerna för det löneregleringsarbete, som bedrivits dessa år. Delvis har jag emellertid blivit förekommen av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet och kan därför i vissa avseenden inskränka mig till att hänvisa till vad han nyss anfört.

År 1915 tillsatte den dåvarande d. v. s. den Hammarskjöldska regeringen en lönekommission, som hade till huvuduppgift att undersöka, huruvida gällande avlöningsreglementen för tjänstemännen vid statens järnvägar, postverket, telegrafverket, statens vattenfallsverk, tullverket och domänverket kunde ersättas med gemensamma avlöningsbestämmer. Det har nämligen visat sig, att det hittillsvarande löneregleringssättet — då varje särskilt verk opererat, så att säga, efter sina linjer — dels vållat ständiga slitningar, dels med avseende å de ojämnheter, som därvid uppstått, utgjort utgångspunkt för oupphörliga och ständigt föreliggande lönekrav och dessutom i andra avseenden genom styckvis utförd verksamhet lett till så otillfredsställande resultat, att man ansåg sig böra göra ett allvarligt försök att åstadkomma enhetliga normer för löneregleringarna. Denna kommission, som arbetade under åren 1915—1917, framlade emellertid under den tiden icke något dylikt betänkande.

Till 1918 års riksdag inkom däremot kommissionen med ett provisoriskt förslag om vissa lönetillägg på de förutvarande lönesatserna och i de förutvarande löneställningarna för vissa av dessa verks tjänstemän. Detta förslag blev av kammaren delvis bifallet. Förslaget innebar emellertid icke, vad man från kommissionen ursprungligen hade väntat.

Omedelbart efter kamrarnas beslut om denna provisoriska löneförstärkning ingingo därför styrelserna för statens järnvägar, posten och telegrafan till regeringen med en framställning om ett snabbt och djupgående ingripande för åstadkommande av en ny löne reglering för dessa verk. Man hänvisade i ordalag, som voro så kraftiga, att de kunde betecknas såsom ganska ovanliga, när det gällde skriftväxling så höga myndigheter emellan, till, att förhållandena började bli fullständigt olidliga i verken och personalens rekrytering omöjliggjord. Man hade nödgats sätta ersättningen till extra tjänstemän så högt, att en del ordinarie tjänstemän börjat taga avsked för att skaffa sig anställning som extra tjänstemän och därigenom erhålla högre inkomst. Åtskilliga av de mest dugande tjänstekrafterna lämnade verken och övergingo i privat tjänst. Man krävde därför en omedelbar, verklig löne reglering, som betryggade verkens rekrytering och möjliggjorde, att driften kunde upprätthållas på ett åtminstone nöjaktigt sätt.

Med anledning av denna skrivelse tillsatte den då sittande regeringen den så kallade 1918 års lönekommitté, som fick i uppdrag att söka åstadkomma den ifrågasatta löne regleringen och att därvid beakta dels kraven på enhetlighet och dels på stegring av avlöningarna. Endast därigenom kunde man få det behov fyllt, åt vilket den av mig nyss nämnda skrivelsen givit uttryck.

Den nya kommitténs direktiv var sålunda att åstadkomma en effektiv löneförbättring; men man hänvisade till, att det då för ögonblicket rådande prisläget, vilket måste betecknas som abnormt, icke kunde läggas till grund för löne regleringen, utan att man borde försöka välja en annan utgångspunkt. När kommittén försökte fylla den uppgiften och sökte efter en dylik utgångspunkt, kom den till det resultat, att man skulle vinna en i mesta möjliga grad tillfredsställande sådan, om man undersökte, i vilken mån prisförskjutning skett sedan år 1905 — det år, då gällande löne regleringar i allmänhet haft sitt utgångsläge — till 1914, för att i enlighet med förskjutningen under den perioden fortsätta att draga en kurva fram till den tid, då man kunde tänka sig, att den nya löne regleringen skulle kunna tillämpas. På det sättet skulle kunna skapas en utgångspunkt, som möjliggjorde en erforderlig löneförbättring och ändå lämnade en faktisk grund för löne regleringen.

Naturligtvis kunna mot ett sådant förfarande erinringar göras, och sådana ha också blivit gjorda; men jag ber att få erinra om, att såväl två regeringar som två riksdagar, funnit sig böra — i riksdagen enhälligt och utan diskussion — acceptera densamma. Jag tror, att det skulle varit svårt att under dåvarande förhållanden åstadkomma någon annan grund, som lämpat sig bättre som utgångsläge för skapande av en allmän

Löne reglering för befallningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

lönereglering än denna. Det förslag, som framlades av regeringen i överensstämmelse med kommitterades förslag, antogs också, nära nog, kan man säga, utan någon invändning. Kommunikationsverkens löne-reglering kom på det sättet till stånd. Den regleringen omfattade 33,500 befattningshavare, under det att den löne-reglering vi här i dag stå öga mot öga emot endast omfattar den följande fångvårdsstaten inräknad, omkring 2,200.

Sedan kommittén hade avslutat sitt arbete, erhöilo dess medlemmar i uppdrag att åstadkomma en ny löne-reglering för domänverket. Vid utarbetande av det förslaget följdes i allt väsentligt de av riksdagen nyligen godkända huvudprinciperna för kommunikationsverken. Det var endast i den mån domänverkets egenart i vissa detaljer vållade avvikelser, som sådana gjordes. Emellertid ansåg man inom kommittén, att, då det i det sammanhanget gällde att taga position till frågan om, huruvida arbetstiden för andra statsanställda än kommunikationsverkens i regel skulle vara 6 eller 7 timmar — dittills hade det varit 7 timmar i kommunikationsverken och 6 i statens övriga verk —, föreslogo kommitterade, att man i avvaktan på en allmän utredning därom skulle, till dess sådan utredning skett, placera befattningshavare vid domänverket i en lägre löneklass än den, i vilken motsvarande befattningshavare vid kommunikationsverken blivit ställda. Men då inträffade — det skedde vid fjolårets riksdag — att såväl regeringen som sedermera riksdagen ansågo, att man jämväl för domänverket borde acceptera 7 timmars arbetsdag. De beslöto också att flytta upp domänverkets tjänstemän i en lönegrad, som var lika med den, i vilken kommunikationsverkens befattningshavare förut ställts. Kommittén för sin del och dess ledamöter, som tillhörde riksdagen, hemställde, att detta icke borde ske för att icke föregripa utredningen rörande departementen och de centrala ämbetsverken, men riksdagen beslöt för domänstyrelsens vidkommande — en styrelse som vad den centrala förvaltningen beträffar i alla avseenden arbetar som centrala ämbetsverk i allmänhet — att acceptera 7-timmarstiden och inpassa tjänstemännen i en löneklass, motsvarande den, som bestämts för kommunikationsverkens tjänstemän. Därigenom måste man anse, att riksdagen tagit position till frågan om arbetstiden och bestämt, att likhet i det avseendet borde införas. Det är också från den utgångspunkten, som löne-regleringskommittén nu, när det gällde normer för de centrala ämbetsverkens och departementens vidkommande, utgått, nämligen att man stod inför ett fullbordat faktum, som man icke kunde se bort ifrån. I riksdagen gick man ju till och med längre och ställde, på grund av en motion, för domänverkets tjänstemän i utsikt en i vissa avseenden högre löneställning än den, som kommit kommunikationsverkens tjänstemän till del. Trots varningar från kommitterades sida beslöt sålunda riksdagen att begära utredning om en ny och högre löneställning. Och jag har anledning tro, att åtskilliga, som i år yrka avslag på den nu förevarande framställningen, i fjol biträdde riksdagens majoritet i det nyss refererade beslutet.

För min del kan jag icke fatta att, när det gäller att ordna de ordinarie avlöningsförhållandena för befattningshavare i statens tjänst, riksdagen kan och bör på det sättet förfara, att den det ena året finner sig kunna gå väsentligt högre än vad den beredning, som haft hand om saken, föreslagit, under det att man det andra året beträffande en liknande utredning om befattningshavare i precis samma ställning säger: nu sätta vi stopp, dessa få stanna i en mindre förmånlig ställning än de, för vilka vi i fjol reglerade lönerna. Det skulle då endast bli den ordning, i vilken tjänstemännen tilläventyrs föras fram, som skulle bli det avgörande för deras löneställning. Jag tror icke, att staten bör förfara så; jag tror, att staten, oberoende av tillfälliga konjunkturer, bör göra rättvisa åt sina befattningshavare. Och det så mycket hellre som den ordinarie lön, varom här är fråga, ligger så lågt i förhållande till den totallön, en tjänsteman nu har, att ingen bör rimligtvis kunna befara, att man därigenom verkligen skulle låsa fast en lönesats, som man sedermera skulle finna orimlig.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Den siste ärade talaren hänvisade för sin del till vad som skedde för 50 år sedan. Han förklarade, att man då löneroglerade, när man stod på toppen av en högkonjunktur, och det fick man sedan ångra. Ja, det fick man göra därför, att man då icke hade någonting, som kallades för dyrtidstillägg. Man förstod då icke att använda dyrtidstillägg, uppgående till ungefär halva den totallön, som utgår till en tjänsteman, utan man reglerade då den fasta, ordinarie lönen på toppen av en högkonjunktur och med hänsyn endast till dagens pris. Det är här icke fråga om ett slikt förfarande, utan nu är det fråga om att reglera *botten-satser*, under det att man på dem har lagt en lönesats, som möjliggör för riksdagen att oberoende av den ordinarie lönen reglera nedåt för befattningshavarna till inemot 50 % av den faktiska lön, som under år 1920 utgått till dem. Det exempel, som herr Ollas Ericsson åberopade, visar sålunda endast, att man nu förfar på ett klokare och ur statens synpunkt riktigare sätt än man gjorde år 1874, och det exemplet kan icke i det föreliggande fallet åberopas såsom argument mot statskottets förslag.

Vad är det då man vinner, om man biträder det förslag, som statskottet förordat? Jo, man vinner först, att man på väsentliga delar av statsförvaltningen får ett enhetligt lönesystem, och det innebär i och för sig avsevärda fördelar. Jag skall icke vidare stanna vid den saken, ty den underströks kraftigt av herr statsrådet. Men det innebär också, då man väl här liksom ifråga om kommunikationsverken får utgå ifrån, att därpå omedelbart skall följa, att man får en enhetlig pensionering till stånd. Om det icke sker, om man uppskjuter det nu föreliggande löneförslaget något år, är jag övertygad om, att staten för var och en, som under tiden, tills man får en likartad löneroglering till stånd, avgår från sin tjänst, kommer att få mottaga individuella framställningar om ändrad pensionsställning för dessa tjänstemän. Staten kan icke handla på det sättet, att personer i precis samma löneställning och precis samma be-

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

fattningar i pensionshänseende ställas olika. Jag tror icke, att man kan försvara det tillvägagångssättet. Man ordnar denna sak enhetligt, om man bifaller statsutskottets förslag, eljest får man i det avseendet räkna med fullständig förvirring. Vidare erhåller man överhuvudtaget 7 timmars tjänstgöringstid, och jag ber att få säga, att denna tilläggstimme mer än väl motsvarar den ökning i prisläget, som uppkommit genom den av mig förut omförmälda förskjutningen från 1914 till 1920. Ur statens synpunkt innebär statsutskottets förslag de facto ett pris för det utförda arbetet, som är lägre än det som gällde 1914.

Sådant är det faktiska förhållandet, om man vill rätt bedöma det förslag, som nu föreligger. Staten vinner också rent tekniskt sett en förflytningsmöjlighet av befattningshavare mellan olika verk, som de hittillsvarande anställningsformerna uteslutit, en svårighet, som ofta vållat statsverket stora direkta utgifter. Man vinner, att efterhandsbetalning kommer att inträda för dessa befattningshavare istället för, såsom förut varit förhållandet, förskotts betalning. Hittills har det varit så, att om en befattningshavare avgått från sin befattning eller dött den 1 i månaden, har han fått uppbära avlöning för hela den månaden. Ej sällan har staten till den, som sedermera uppehållit befattningen, under en eller annan form fått utbetala nytt arvode för samma befattning under den månaden. Frånsett det osunda i en löneform, som innebär förskotts betalning, varigenom tjänstemannen kommer in i en sådan ordning, att han konsumerar upp inkomster, som ännu icke intjänats, har staten sålunda genom det system, som hittills använts, i många fall förorsakats förluster. Man vinner genom bifall till detta förslag dessutom, att många s. k. "gömda" förmåner, som hittills ingått i det nuvarande lönesystemet, bortfalla. En massa befattningar ha varit ordnade så, att med befattningen och lönen varit förenade fri bostad, fritt bränsle och fri beklädnad, m. m. Dessa avlöningsförmåner synas ofta icke i de i staten beviljade beloppen för själva befattningarna, men icke desto mindre ha de vållat staten synnerligt stora kostnader. Man har kommit på fall, där de faktiska statsutgifterna för en befattningshavare tillhandahållen bostad utgjort större belopp än hela den kontanta lön, för vilken befattningshavaren varit upptagen i staten. Man vinner vidare enkla, klara och lättfattliga bestämmelser, som i många avseenden inom förvaltningen förminska det kamerala och revisionsarbetet och på olika sätt underlätta driften.

Jag vill å andra sidan icke bestrida, att statsutskottets förslag innebär åtskilliga fördelar även för tjänstemännen. Men staten bör väl i den mån det är möjligt sträva att för sina befattningshavare skapa en bättre levnadsstandard. Jag bestrider icke, att förslaget medför ökade löner och högre pensionsunderlag för tjänstemännen, men detta har mindre betydelse för närvarande, så länge dyrtidstillägg utgå, ty en förutsättning för förslaget är, att de befattningshavare, som fått sina ordinarie löner ökade, få mindre dyrtidstillägg. På samma sätt är för närvarande förhållandet med kommunikationsverkens tjänstemän, som få vidkännas

en minskning i dyrtidstillägget, ungefär motsvarande den ökning, som den ordinarie löneregleringen givit. Tjänstemännen erhålla också vissa andra förmåner och fördelar, men dessa äro, såsom jag tror, sådana, som ett rationellt ordnat lönesystem bör giva åt vederbörande befattningshavare.

Vad betyder då ett bifall till statsutskottets förslag ekonomiskt? Det betyder en ordinarie lönereglering uppåt med ett belopp av 2,650,000 kronor. Nu har man sagt: ja, i en tid, då man behöver spara, är detta ett stort belopp. Men, såsom förut anförts, bör sparsamhetsintresset givetvis inriktas just på det dyrtidstilläggsbelopp, som ligger ovanpå den ordinarie lönen. Dyrtidstillägget för år 1920 utgick, enligt mig tillhandakomna uppgifter, till omkring 295,700,000 kronor. För varje procent, varmed dyrtidstillägget faktiskt minskas, erhåller sålunda staten antingen direkt för de i riksstaten upptagna tjänstemännen eller indirekt för kommunikationsverken tillhörande tjänstemän, en sammanlagd budgetlättnad å 2,957,000 kronor. Hela den lönereglering, som det nu är fråga om, stannar, som nyss nämnts, vid en totalökning av 2,650,000 kronor. Varje procent, varmed dyrtidstillägget faktiskt minskas, giver ett belopp av 2,957,000 kronor. På den senare vägen träffar man dessutom på ett mera rättvist och riktigt sätt, utgående från en gemensam utgångspunkt, en enhetlig plan för samtliga tjänstemän, om man vill och anser sig kunna sänka deras löneställning. Går man däremot på avslagslinjen, så innebär det, att tjänstemännen komma att inordnas i fullständigt olika löneställningar. Man får konstruera upp särskilda dyrtidstilläggsbestämmelser, som komma att träffa de olika befattningshavarna olika. Men icke kan det vara önskvärt från statens synpunkt sett. Är det däremot så, att herrarna vilja idka sparsamhet, så finnes möjlighet därtill, då vi komma till dyrtidstilläggen. Vilja vi minska dem med $\frac{1}{4}$, så innebär det en budgetlättnad på omkring 70,000,000 kronor i förhållande till vad som under år 1920 utgått till detta ändamål.

Herr Ollas Ericsson yttrade i statsutskottet, ehuru han icke sade så här i dag: vi avse icke att definitivt sätta oss emot en höjning av lönerna, men vi kunna skjuta upp saken ett år, så få vi se, hurudan utvecklingen blir. Vad innebär ett sådant uppskov? Jag förutsätter, att vi under de närmaste åren få en prisminskning exempelvis så, att den nuvarande prisindexen visar, att prisläget gått nedåt med ungefär en fjärdedel. Om så sker, skulle i avseende å dyrtidstillägget statens utgifter automatiskt minskas med 70,000,000 kronor. Men vad veta vi då om ett år? Veta vi, om vi nått botten för en dylik prisreduktion eller om vi komma att fortsätta uppåt? Veta vi någonting, som kan utgöra en mera fast utgångspunkt för att reglera de ordinarie lönerna? Så vitt jag förstår, så vet man ingenting mera, som kan inverka på ens votum ifråga om dessa ordinarie löner. Man har endast under ett år bibehållit förvirring, oreda och olikställighet på väsentliga förvaltningsområden. När man inser att man icke vågar taga bort hela dyrtidstillägget, utan att man måste behålla ett större eller mindre sådant jämväl på de föreslagna

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

nya lönerna, så kan jag icke för en fras om sparsamhet vara med om att söka beröva staten så många avsevärda fördelar. Och detta så mycket mindre, när det i varje fall finnes ett så långt gående område för sparsamhetsintresset, som marginalen 295,700,000 kronor dyrtidstillägg för statens befattningshavare i sig innebär.

Med vad jag nu anfört anser jag det vara ådagalagt, att yrkandet om uppskov icke är tillräckligt genomtänkt. De som yrka uppskov röra sig egentligen endast med ord om sparsamhet, men i tillämpningen kommer resultatet därav ingalunda att bli, att vi skulle vinna några fördelar vare sig för skattdragarna eller andra, utan tvärtom.

Jag skall nu — ehuru, såsom jag förmodar, jag får anledning att återkomma — säga några ord om de erinringar, som gjorts mot statsutskottets hemställan i några detaljpunkter. Dessa erinringar gå ut på att i vissa punkter förbättra tjänstemännens ställning gent emot vad utskottet förordat.

Här har förts fram ifråga om regerings- och justitierådens ställning, att det vore att befara, att den här föreslagna löneregleringen icke skulle vara tillräcklig, och man har visat på det faktiska förhållandet, att dessa statens framskjutna befattningshavare procentuellt sett fått mindre lönestegring än befattningshavare i övrigt. Man har också i det sammanhanget visat på, att hovrättspresidenternas ställning behöver undersökas; och man har vidare upptagit det därmed närbesläktade spörsmålet om särskilt tilläggsarvode åt revisionssekreterarna.

Statsutskottet har icke bestritt, att det kan finnas vissa skäl att antaga, att den lönereglering, som här föreligger, för nyss nämnda befattningshavare kommer att visa sig icke böra vara definitiv. Men på varje sådan punkt, där man haft det på känn, har löneregleringskommittén handlat på det sättet — och regeringen har godkänt den ståndpunkten — att man i val mellan flera lönelägen stannat vid den lägre linje, som man funnit böra ifrågakomma. Man har sålunda aktat sig för att föregripa den nya utredningen; man har tagit det säkra för det osäkra. Jag tror, att detta är ett riktigt förfarande såväl vad beträffar regerings- och justitieråden som hovrättspresidenterna och revisionssekreterarna. Det föreföll mig ock, som om herr statsrådet vore relativt nöjd med utskottets behandling av regerings- och justitieråden, ehuru han för sin del gjorde en bestämd framställning till riksdagen om att följa regeringen i vad det gällde revisionssekreterarna. För min del får jag säga, att det är svårt för en lekman att i alla avseenden giva sig in på och debattera verkningarna ur allmänt rättsvärdande synpunkt av utskottets förslag, men jag tror, att man hos juristerna visat sig böjd att överdriva dessa verkningar. Jag tror icke, att man har att förvänta några sådana vådor, som man på vissa håll velat göra gällande. Statsrådets uttryckssätt däremot var ju mycket moderat. Genom att, under det man avvaktar den nya prövning, det här är fråga om, låta revisionssekreterarna i den nya löneplanen behålla samma löneställning, som de de facto nu inneha efter den partiella lönereglering de för en tid sedan

underkastades, torde inga större våldor komma att uppstå. Då herr statsrådet ett par gånger betonade, att revisionssekreterarebefattningarna måste, såsom han uttryckte det, besättas med "de mest dugande" hovrättsråden, kan man ju uttala tveksamhet om, huruvida detta, fullständigt undantagslöst genomfört, skulle vara så lämpligt. Det är ju så, att hovrätterna numera äro slutdomstolar i frågor, som ekonomiskt sett visserligen icke äro så betydelsefulla, men som för vederbörande parter ändock kunna vara oerhört viktiga. Det kännes för mig ganska motbjudande att resonera så, att hovrätterna skola bestå enbart av ledamöter, som man icke vill tillerkänna epitetet "de mest dugande". Jag tror, att det är befogat att i förbigående göra någon opposition mot detta betraktelsesätt.

Jag tror för övrigt, att, oavsett vad man för närvarande kan säga om befodringsutsikterna för revisionssekreterarna, den anställningen alltjämt utgör inkörsporren till de högre befattningarna på de områden, justitiestaten omfattar, och den kommer nog i fortsättningen att så förbliva. Revisionssekreterarebefattningarna bliva nog därför alltjämt, oberoende av om därmed förenas detta 500 kronors anslag eller ej, lockande för dem, som känna med sig, att de med rätta äro på väg till än högre befattningar. Det förefaller mig därför, som om riksdagen ej löper så stor fara att misstaga sig, om riksdagen i detta avseende följer utskottet jämväl på den punkten.

Även i ett annat avseende har man gjort en erinran. Vissa reserveranter inom utskottet ha framställt ett särskilt förslag rörande en viss befattningshavaregrupp i den nya löneskalan, nämligen rörande de s. k. andragradstjänstemännen. Det är ju dock så, att man placerat dessa befattningshavare i samma löneställning som den, vari det ojämförligt större antalet motsvarande befattningshavare äro placerade inom kommunikationsverken. Utskottet har ju ock erkänt, att det kan finnas möjligt, att på en och annan enstaka punkt en dylik placering kan visa sig mindre berättigad och att en uppflyttning av någon enstaka befattning kan behöva ske. Men att göra det nu visade sig överhuvudtaget omöjligt, bl. a. därför att i vissa fall omflyttning är förbunden med organisationsfrågor för vederbörande verk, under det att i det direktiv, som gavs den kommitté, som beredde ärendet, sades det uttryckligen ifrån, att man skulle försöka snabbt komma till positivt resultat och icke inlåta sig på organisationsfrågor, utan försöka få fram ett förslag, som totaliter sett för befattningshavargrupperna innebure en riktig placering. Om därefter vid en individuell prövning det kunde visa sig, att vissa ändringar borde vidtagas, vore det en sak som borde ske senare. Det föreligger således ej i detta avseende, såsom herr Ollas Ericsson trodde sig böra säga, en bristfällig utredning. Är det så, att man skulle vänta, tills man på varje sådan punkt vore färdig att taga position, då flere sådana punkter äro förbundna med utredningar rörande organisationen, så är det uppenbart, att man aldrig skulle kunna fatta beslut angående detta område i dess helhet. Jag tror, att man förfar rätt, om man

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

följer kommitténs förslag, när man överhuvudtaget har den uppfattningen, att lönestaterna ur synpunkten av placeringen för de olika grupperna är riktig, och icke låter sig i någon mån förvirras, därför att det beträffande enskilda befattningar möjligen kan befaras, att en efterprövning kan giva en annan placering till resultat.

Jag vill för övrigt något dröja vid en erinran, som väckt åtskillig uppmärksamhet. Man har nämligen räknat ut, att för andra gradens tjänstemän löneförbättringen genom detta förslag procentuellt skulle bli mindre än för befattningshavare inom första och tredje graderna. Det sammanhänger emellertid med en annan omständighet, nämligen, att man på sista tiden i en hel del verk mellan andra och tredje lönegraden skjutit in ett nytt slags befattningshavare, till vilka överförts de viktigaste och mest krävande sekreterargöromålen. Jag syftar på byrådirektörerna, för övrigt av två olika klasser, vilka man infört i en del ämbetsverk vid deras omorganisation. På det sättet har man skapat en ny grupp mellan andra och tredje graden. Det är klart, att när man så gör, de återstående av andra gradens tjänstemän i allmänhet ej kunna påräkna, procentuellt sett, en liknande lönestegring som kommit befattningshavargrupper till del, ur vilka en dylik utsovring av mera kvalificerade göromål ej skett. Jag tror således, att jämväl i detta avseende statsutskottets förslag är välgrundat och av den beskaffenhet, att det kan och bör av riksdagen bifallas.

Nu ha reservanterna ej heller påyrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del, utan uppgivit den positionen; men reservanterna ha istället yrkat, att man beträffande dessa befattningshavare skulle fatta ett beslut, varigenom de skulle berättigas att, utom sin alltid gällande rätt att kvarstå på övergångsstat i sin gamla löneställning med bibehållande av ordinarie lön, också därtill erhålla de provisoriska lönetillägg, som under sista tiden för dessa befattningshavare utgått. Detta bör man i alla fall, säges det, kunna göra för denna befattningshavargrupp.

Jag kan med bästa vilja ej heller tillstyrka detta förslag. Det förefaller mig självklart, och det blir nog för alla befattningshavare självklart, särskilt om riksdagen börjar inrikta sig på en snabb förminskning av dyrtidstillägget, att det för ingen befattningshavare är något intresse att stanna kvar i den gamla löneställningen istället för att övergå till den nya, för så vitt han icke rent privat har det så ordnat, att han vill bibehålla den äldre, kortare tjänstgöringstiden för att kunna i bredd med sin statstjänst utföra ett mera ekonomiskt givande privat arbete. Det förekommer ju en och annan sådan befattningshavare, som inriktat sig på 6 timmars tjänstgöring. Men det förefaller mig, att det icke kan vara något statens intresse att till förmån för befattningshavare av denna art, som dela sitt intresse mellan statstjänsten och sin privata verksamhet, skapa en förmånlig särställning gentemot övriga befattningshavare och lönegrader eller att bevilja dem en särskild förmånsrätt, för att av dem en tid framåt begagnas och utnyttjas. Jag tror, att det är riktigt och rimligt, om i övrigt löneregleringen erkännes lämplig och rättvis, att

man också i detta avseende låter eljes antagna bestämmelser få gälla jämväl för denna grupp.

På grund av vad jag nu anfört, herr greve och talman, tror jag, att kammaren handlar klokt och rätt, om kammaren följer statsutskottets hemställan, vartill jag ber att få yrka bifall.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr S w a r t z: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att i korthet få förklara, att jag på de grunder, som blivit utförligt, redigt och klart framställda såväl av herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet som av den näst föregående talaren, helt ansluter mig till den uppfattningen att den lönereglering, som nu är föreslagen, bör i det stora hela antagas. Att ej något avslag bör äga rum eller något uppskov med antagandet av föreliggande förslag, behöver jag icke vidare motivera, emedan som sagt motiveringen härför så klart framlagts, att det endast skulle vara att upprepa vad som redan sagts och antagligen göra det på ett sämre sätt.

Det är emellertid ett par punkter, i vilka jag ej kan förena mig med det förslag, som föreligger från statsutskottets sida. Det framgår ju tydligt av den reservation jag jämte några andra avgivit. Den första punkten gäller revisionssekreterarna. Även där tillåter jag mig hänvisa till vad herr statsrådet sagt. Han har efter min mening tydligt ådagalagt vad som är den rådande meningen på sakförståndigt håll, om jag vågar uttrycka mig på det sättet med anledning av den siste ärade talarens yttrande att han på det området är lekman och således ej tillerkänner sig sakkunskap i detta avseende. När nu emellertid från det håll, där man måste erkänna att sakkunskapen verkligen föreligger, så tydligt, klart och bestämt framhållits önskvärdheten, för att icke säga nödvändigheten av att vidtaga den ändring, som av Kungl. Maj:t från början föreslagits och av oss i vår reservation upptagits, är det ganska naturligt, att vi anslutit oss till densamma. Den föregående talaren har sagt, att han ej tror på risken av ett uppskov i detta fall att vänta med att bestämma en större avlöning för det mer betungande arbete, som åligger en revisionssekreterare gentemot det som ett hovrättsråd har att fullgöra. Jag förstår icke riktigt ett sådant resonemang. För den händelse det överhuvud föreligger någon risk om ett tyngre och mer maktpåliggande arbete ej honoreras högre än ett mindre svårt och mera fritt arbete, bör den väl föreligga genast från början. Det syntes mig, att även den föregående talaren erkände möjligheten av en dylik risk, och under sådana förhållanden kan jag icke finna, att det är något ur statens synpunkt eftersträfvansvärt tillvägagående att undanskjuta bestämmandet av ett arvode, vars sammanlagda belopp för alla revisionssekreterare tillsammans antagna ej uppgår till mera än 11,000 kronor, och därigenom utsätta rättskipningen, den rättsökande allmän-

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

heten för den risk, som tydligt framhållits med avseende på vad som kan följa av ett mindre avlönat arbete i den delen. Jag tror därför, att det finnes mycket goda skäl för att ej låta avhålla sig av några lönetekniska skäl från att vidtaga åtgärder, som ur realsynpunkt omöjligt kunna sägas vara annat än förmånliga. Jag ber därför att på det bestämdaste få yrka bifall till den del av vår reservation, som går ut på att utskottet, istället för det uttalande det gjort med avseende på denna sak, endast avgiver en så lydande förklaring: "Den av departementschefen sålunda uttalade uppfattningen anser sig utskottet böra biträda." — Det föranleder ju icke någon ändring i klämman. Den påföljd ett bifall härtill skulle ha kommer ju fram vid de olika staternas behandling. Jag skall därför be att få yrka på särskild proposition på denna del av vår reservation, ty den är ju ett för sig fristående yrkande, som ej har något sammanhang med det andra yrkandet, som i vår reservation är framställt, och som rör andra gradens tjänstemän.

Vad andra gradens tjänstemän beträffar, förhåller sig saken så, att enligt den utredning, som blivit oss tillställd, skulle enligt den lönereglering som här föreslås och under förutsättning att dyrtidstilläggen bibehållas efter samma grunder som nu, för en tjänsteman i andra lönegraden detta förslag medföra en faktisk minskning i nettoavlöningen av 119:34 kronor, under det att för dem som stå närmast över denna grad, byrådirektörerna, som tidigare utbrutits från andra graden, det skulle bli en nettoökning av 1,129:92 kronor och för tjänstemännen inom första lönegraden 1,404:96 kronor. Således en tjänsteman i andra graden får en minskning, under det var och en som står däröver eller därunder får en ganska väsentlig ökning, på samma gång den förstnämnde tjänstemannen lika väl som de andra får den ökade tjänstgöringsskyldighet, som ligger i 7 timmars arbete istället för 6 timmars. Det vill synas mig som ett något egendomligt sätt att reglera löner, att man lägger på befattningshavarna ökad tjänstgöring, men samtidigt minskar deras avlöningsförmåner!

Nu kan man säga: det där är riktigt, så länge de nuvarande dyrtidstilläggen utgå, men om dyrtidstilläggen minskas, blir det naturligtvis ett annat resultat jämväl för dem, som stå över och under andra graden. Det är fullkomligt riktigt, men det blir proportionellt ungefär lika i förhållandet mellan dem. Om man vill alldeles bortse från dyrtidstilläggen och således ser på vad som närmast är föremål för framställningen, nämligen grundlönen, hur kommer det då att ställa sig? Det är på det sättet, att nuvarande grundlön för byrådirektörerna är 6,800 kronor och för tjänstemännen i första graden 4,000 kronor. Däremot är den för en tjänsteman i andra graden 5,800 kronor. Enligt förslaget skulle en byrådirektör i lägsta klass få en ökning upp till 9,540 kronor och en tjänsteman i första graden 6,420 kronor, men däremot en tjänsteman i andra graden 7,668 kronor; d. v. s. en byrådirektör skulle få en ökning i sin ordinarie lön av 2,740

kronor och en tjänsteman i första graden 2,420 kronor, men en tjänsteman i andra graden 1,868 kronor. Om man räknar i procent, blir det 40,2 % för en byrådirektör, 60,5 för en första grads tjänsteman men endast 32,2 % för en tjänsteman i andra graden. Nu vill jag visst ej säga annat än att det är mycket möjligt, att i det stora hela taget det kan vara riktigt avvägt detta. Det kan ju så vara. Om det beror på att det är satt lagom för andra graden och kanske litet för högt för de övriga graderna, lämnar jag därhän, men faktum är, att andra graden på det sättet blir jämförelsevis ganska mycket sämre ställd. När så därtill kommer, att löneregleringskommittén — den föregående ärade talaren sade detsamma — erkänner att speciellt inom andra graden det kan finnas en och annan — jag är övertygad, att det finnes åtskilliga för att icke säga ganska många — som efter en ny utredning böra flyttas upp i högre grad, kan man fråga: hur kommer det att ställa sig för dessa? Jo, först på det sättet, att de skola sättas ned i en grad med förmåner under deras nuvarande, och sedan, efter en närmare undersökning, skola de flyttas upp i en grad, som medför högre förmåner än de nuvarande. Det synes mig vara ett ganska egendomligt tillvägagångssätt att först pressa ned dem och sedan flytta upp dem utöver den nuvarande staten. Under sådana förhållanden har det synts mig och åtskilliga med mig lämpligt att, om en utredning och förnyad undersökning skall vidtagas på detta område, man under tiden tillåter dem stå kvar, för den händelse någon önskar det, på den gamla lönestaten med bibehållande av de fördelar, som för närvarande tillkomma dem. Den föregående ärade talaren sade, att han var övertygad att ingen komme att göra det, när han kommer underfund med vilka fördelar den nya staten erbjuder, annat än en och annan som nu disponerar den tid, han har utöver den för närvarande fordrade 6 timmars tjänstgöringen, och icke skulle man göra något för dessa. Jag vill då för det första säga, att, om ingen stannar kvar, gör det väl ingenting att man giver dem tillfälle härtill och gör ett offer åt vad man i alla fall principiellt måste erkänna hava fog för sig. Vad det andra beträffar, att man icke skall bry sig om de personer, som nu ha inrättat sig på det sättet, att de kunna utöver den tid som de äro skyldiga att nu ägna sig åt statstjänsten, ägna sig åt andra uppdrag för att därigenom fylla ut sin avlöning, får jag säga, att jag tycker att detta är ett ganska egendomligt sätt, åtminstone när man ser detta mot den bakgrunden, att man fordrar 7 timmars tjänstgöring, men giver lägre lön än nu för 6 timmars arbete. Jag kan ej finna det vara något som helst oriktigt förfarande från en statstjänstemans sida, om han, sedan han punktligt uppfyllt de förpliktelser han har mot staten, använder sin arbetskraft för att söka bereda sig den ytterligare utkomst, som sannerligen i de flesta fall i dessa tider kan vara nödvändig för hans och familjens uppehälle. Då säger man: Det är ju icke skäl att underlätta sådana strävanden, utan nej — man skall istället tvinga ned dem och tvinga dem att arbeta mera för lägre ersättning.

Lönereglering för besättningsshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Nu har som sagt statsutskottet på sid. 12 med avseende på frågan om andra gradens tjänstemän opponerat sig mot det kungliga förslaget om att sätta andra gradens tjänstemän i 16:de lönegraden för att sedan pressa ned somliga i 15:de graden och föra upp andra i den 17:de. För min del vill jag säga, att jag i det avseendet är fullt enig med statsutskottet däri, att det skulle vara ett mycket olämpligt tillvägagående att först bestämma den ordinarie lönen till ett högre belopp och sedan pressa ned den. I det avseendet instämmer jag alldeles i vad utskottet säger. Emellertid anser sig utskottet "följaktligen böra i förevarande punkt tillstyrka löneregleringskommitténs förslag". Ja, löneregleringskommitténs förslag går ut på att sätta alla dessa tjänster i 15:de lönegraden, men så säger löneregleringskommittén på tal om 16:de lönegraden på sid. 40 i kommittébetänkandet, där den nämner åtskilliga tjänstemän, som den anser böra sättas upp i 16:de graden, under det de flesta andra skulle sättas ned i 15:de graden: "Förutom de av kommittén nu särskilt nämnda tjänsterna torde måhända kunna påvisas en eller annan befattning inom de centrala verken tillhörande andra normalgraden, beträffande vilken befattning det kunde ifrågasättas att likställa densamma med de tjänster, som nu av kommittén hänförs till 16:de lönegraden." — Något direkt och tydligt uttalande i den vägen förekommer emellertid ej i statsutskottets utlåtande, och med anledning därav framställdes ett yrkande av några ledamöter — det var jag som gjorde yrkandet, men jag fick instämmande från annat håll — att det skulle införas en passus i statsutskottets utlåtande, som underströk denna mening om behovet av en förnyad utredning. Emellertid förklarades det inom utskottet, att det uttalande som statsutskottet där gjort om instämmande i löneregleringskommitténs förslag också innebar ett instämmande i vad löneregleringskommittén hade sagt i det stycke jag nyss uppläste. Under sådana förhållanden ansågo vi oss ej böra reservera oss med yrkande på att det uttalandet, vi hade velat ha in, skulle införas, utan nöjde oss med denna förklaring inom statsutskottet, och jag ber här att få understryka, att en sådan förklaring är gjord och att den av oss uppfattades som bevis på att statsutskottet för sin del anser, att en förnyad utredning i åtskilliga delar bör vidtagas, och en sådan utredning är för visso av nöden påkallad.

Här har av en ärad reservant inom utskottet gjorts ett särskilt yrkande om att redan nu vissa tjänstemän vid kungliga biblioteket nämligen förste bibliotekarierna, ävensom förste bibliotekskonsulenten skulle uppföras i 16:de lönegraden. Jag sympatiserar särskilt i avseende på förste bibliotekarierna med detta yrkande och skulle gärna förenat mig i detsamma, för den händelse jag haft klart för mig, vilka andra som vore lika berättigade att komma upp i 16:de graden. Efter min uppfattning är det många som så är förhållandet med. Under sådana förhållanden har jag ej ansett lämpligt eller ens möjligt, att utskottet nu skulle i detalj uppgöra förslag härom. Har icke lönereglerings-

kommittén enligt sitt eget uttalande kunnat göra det, kunde naturligtvis efter min uppfattning utskottet vid detta tillfälle än mindre göra det. Därför har jag nöjt mig med det uttalande, som i statsutskottet gjordes angående utskottets ställning till denna fråga.

Emellertid har jag, som sagt, den uppfattningen, att det icke är riktigt lämpligt att lönereglera på ett sådant sätt, att lönerna nu för en hel del andragradstjänstemän komma att gå ned för att sedan möjligen höjas upp utöver vad de äro nu, och det är anledningen varför vi velat ha detta övergångsstadgande i det av oss föreslagna nya momentet i). Nu har det anmärkts och frågats — jag vet icke om det gjorts här, men i utskottet har det åtminstone gjorts — angående huru länge detta skulle äga bestånd; det skulle ju trassla till saken. Vi ha därför föreslagit, att i momentet skulle införas en bestämmelse, som för övrigt faller av sig sjäivt, nämligen att, för den händelse andra gradens tjänstemän skulle önska kvarstå på gammal stat, de skulle äga uppbära den tillfälliga löneförbättringen, intill dess riksdagen annorlunda beslutar. När riksdagen kommer att besluta om detta, vet jag ej, men jag antager som sannolikt att det kommer att ske, när undersökningen om vilka av andragradstjänsterna som böra flyttas upp i 16:de lönegraden kommer att föreligga. Men vill riksdagen göra det vid något annat tillfälle, må den göra det; det ligger helt och hållet i riksdagens hand. Efter vår uppfattning är det en akt av rättvisa gentemot de ifrågasvarande tjänstemännen och för resten även av kloket från statens sida sett, ty det kan ju aldrig vara till nytta, om man behandlar en särskild grads tjänstemän på sådant sätt, att de kunna finna speciell anledning att vara mer missnöjda med det sätt, på vilket de blivit behandlade, än vad kamraterna blivit.

Jag hemställer, herr greve och talman, beträffande klämman om särskild proposition på det tilläggsmoment i), som står i vår reservation, med vilket moment givetvis sammanhänger den ändring i motivering jag föreslagit på sid. 19 första stycket, varför också den motiveringen står och faller med beslutet angående klämman.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! I själva huvudfrågan, om detta löneregleringsförslag bör antagas eller ej, är icke så värst mycket att säga efter yttrandena från statsrådsbänken och från ordföranden i statsutskottets tredje avdelning. Jag vill således beträffande själva huvudfrågan inskränka mig till att göra den sammanfattning, att vad det här är fråga om det är, huruvida den reda i fråga om tjänstemännens avlöningsväsen här i landet, som riksdagen har tagit initiativet till och fullföljt för bortåt $\frac{3}{4}$ av alla statstjänstemän, skall bestå och verket fullföljas även beträffande de många återstående ämbetsverken med mindre antal tjänsteinnehavare. Det är i själva verket därpå, skulle jag tro, frågan hänger trots herr Ekmans, som jag tycker, ganska optimistiska förhoppning att från motståndarnas sida strängt taget det bara är fråga om ett uppskov till nästa år.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala arbetsverk.
(Forts.)

Herr Ollas Ericsson, hövdingen, för anloppet mot statsutskottet i detta fall, hade helt andra synpunkter på frågan i det inlägg han här gjorde. De synpunkterna torde vinna understöd ganska vitt omkring, på grund av att otvivelaktiga brister äro tillfinnandes i det system riksdagen gått in på 1919 och 1920. Det förefaller mig dock vara en ganska primitiv taktik att, därför att brister, låt vara ibland rätt avsevärda brister, kunna upptäckas i ett system, som medför reda och ordning, nu gå den vägen att man säger: låt oss återgå till den stora oredan igen och göra rent bord för att bygga upp något bättre! Det bör väl vara så, att om ett i princip synnerligen förtjänstfullt beslut har åstadkommit ordning och reda, man bör se till, att man bättrar på de detaljer, där det brister. I det sammanhanget var herr Ollas Ericssons uppslag till reglerande av statstjänstemännens löner av ganska intressant natur. Då jag själv tillhör det tvetydiga släktet statstjänstemän, har jag icke några som helst utsikter att egentligen bliva hörd i fråga om denna kår av herr Ollas Ericsson och dem som tänka lika med honom, men jag tror ändå, att även från sparsamhetssynpunkt de beslutande myndigheterna kunna ha någon anledning se till, att icke snålheten bedrager visheten. Herr Ollas Ericssons recept för tjänstemännens löner regleringar var: man skall reglera statstjänstemännens löner i botten på konjunkturvägdalarna, och då skall man reglera på det sättet, att man ger vederbörande lönenedsättningar, som han själv motionerade om för åtskilliga årtionden sedan. Då konjunkturerna äro lagda på annat sätt, då skall man akta sig för lönerogleringar, ty då kan det hända, att i en framtid, visserligen måhända i en avlägsen framtid, statstjänarne kunna komma för högt upp, och då är det synnerligen svårt, som herr Ollas Ericsson sade sig ha erfarenhet av, att göra en verklig lönenedsättning. Den principen tror jag ändå vara av den arten, att man ej bör alltför allvarligt reflektera på den, ehuru herr Ollas Ericsson tydligt nog angav, att stjälpandet av förslaget här i dag skulle kunna vara en god inledning att komma in på de vägarne. Jag skall verkligen i all blygsamhet söka biträda sparsamhetssynpunkten, som jag mycket väl vet, att man på sina håll anser, att jag ej alls är lagd för; men jag vill fästa uppmärksamheten på, att statstjänarne själva gång på gång ha pekat på, att den verkliga sparsamhetssynpunkten, som undanröjer alla betänkligheter mot överbetalning, är att genomföra en glidande löneskala. Denna glidande löneskala, som jag hoppas en gång skall komma, den kan emellertid ej genomföras under den stora oreda i avlöningsförhållandena, som de utskottsreservanter, vilka vilja fälla förslaget, tydligen — åtminstone en del av dem — vilja ha fastslagen för hela tjänstemannakåren, och som de övriga vilja ha bestående för den del av tjänstemannakåren, för vilken ingen löneroglering har skett. Således tror jag, att i själva huvudfrågan riksdagen dock handlat i överensstämmelse med goda och sunda sparsamhetsprinciper genom att försöka åstadkomma den reda över hela området, som man dock bör önska även vid sådana tillfällen, då den goda sparsamhetskänslan på

vissa håll övergår i en sparsamhetsparoxysm, som ej är alltför klädsam ens under tider, då det i valårets tecken nog annars kan förklaras, att det ordet föres på läpparne vid alla möjliga och även omöjliga tillfällen.

Herr Ollas Ericsson ansåg det rent av opassande att göra en löne-reglering nu, då alla arbetare finge sina löner nedsatta. Jag hemställer, om det dock ej är mindre passande för oss här i riksdagen, som dock veta vad det är fråga om, att använda argument av den arten, att de måste uppfattas så, som om det beslut, vi här i dag gå att fatta, är ett höjande av lönerna i den proportion, som siffrorna visa ifråga om själva grundlönen, vilken här föreligger till behandling. Jag tror ej alls, att det skulle vara så svårt att förstå vad av utskottsavdelningens ordförande framhölls, då han pekade på, att dyrtidstilläggen äro de medel, varigenom en verklig löneförhöjning att tala om kan begränsas och troligen också kommer att begränsas. Mot detta hadé herr Ollas Ericsson endast den invändningen: det medlet räcker så länge tiderna äro som de nu äro, men när tiderna bli normala eller undernormala, d. v. s. när tiderna bli sådana, att levnadskostnaderna sjunka under 1914 års lönenivå, då räcker det ej med detta goda medel! Ja, man bör ha förutseende, men jag tänker ändå, att det förutseende, som profeterar en nedgång i levnadskostnaderna under 1914 års nivå, det förutseendet tillhör ej den arten, som är mest respektabel.

Jag sade, att det finnes brister i det 1919 genomförda systemet. Det finnes också brister i den del av den stora löne-regleringen, som nu föreligger, och rätt så allvarsamma brister. Dessa har jag opponerat mig mot, men de äro dock för obetydliga, även om ingenting kan göras emot dem just nu, för att för den sakens skull fälla hela förslaget. Den avgörande bristen var herr Swartz inne på: den gäller andra gradens tjänstemän. De tjänstemän, som här äro misshandlade och, såvitt jag förstår, grovt misshandlade, de äro att söka inom en grupp på 150 à 155 personer. I denna grupp blir givetvis en hel del och kanske majoriteten utsatt för orättvisor genom denna löne-reglering, som, vilket jag hoppas, här i dag kommer att beslutas av kammaren. Men jag vill ändå fråga, om man för detta, låt vara hundratal skall gå till den ytterligheten att fälla hela förslaget. Jag har ännu aldrig varit med om någon löne-reglering — jag har ju visserligen ej suttit här så många riksdagar — då ej delvis rätt så upp-rörande orättvisor drabbat en eller annan liten grupp av vederbörande. Jag tror således, att i denna del av löne-regleringsplanen, som gäller ett par tusen tjänstemän, där får man ej låta de, låt vara ganska grova orättvisor, som drabba ett hundratal, vara bestämmande för antagande eller fällande av hela förslaget. Men jag tror å andra sidan, att där man ser verkliga påtagliga brister, som äro så uppenbara, att vilken som helst kan inse dem, där skall man göra ett försök till det yttersta för att åtminstone få de svåraste avhjälpta med detsamma.

Herr Swartz anmärkte mot regeringen, att den kommit fram med

*Löne-regle-
ring för be-
fattningsha-
vare vid
statsdepar-
tement och
centrala äm-
betsverk.
(Forts.)*

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

det ej alltför — det måste jag med all respekt säga — snillrika förslaget att uppflytta alla andra gradens tjänstemän i nivå, varifrån man sedan skulle skuffa ned en del till en lägre nivå. Det hade funnits en rationell utväg att lösa den svårigheten. Den har jag tyvärr ej kunnat få understöd för, men den är så pass enkel som att alla andra gradstjänstemän hade fått kvarstå i 15:de lönegraden till dess utredningen före nästa riksdag skett, då de tjänstemän, som på grund av utredningen vore berättigade att komma upp i 16:de lönegraden, skulle flyttas upp dit med retroaktiv löneförhöjning från den 1 januari 1922. På det sättet hade frågan lösts rationellt, utan att någon blivit miss-handlad och denna stora brist i förslaget förekommit. Det har nu ingen velat vara med om, och därför har jag måst finna mig i att gå de vägar, där man skulle kunna avskaffa ett par av de mest upprörande orättvisorna, när det gäller dessa andra gradens tjänstemän. Herr Swartz anmärkte mot detta mitt förfarande, att jag hade nog rätt på de punkterna, där jag opponerat mig och sökt vinna rättelse, men om han varit övertygad, att det ej varit fler än dem jag hade utpekade, som blivit så misshandlade, då skulle han ha gått med på min reservation i det hänseendet också. Jag skall tvärtom säga, att är det någon här i kammaren, som kan visa precis samma skäl, som jag har uppvisat för dessa tjänstemän, som jag särskilt har beaktat i min reservation — är det någon, säger jag, som kan visa, att samma skäl gäller flera än dem, skall jag naturligtvis gå över på hans ståndpunkt och taga med de tjänstemän, som ytterligare kunna komma ifråga. Jag tror ej, att det finnes några sådana, och det är absolut ej något skäl att därför, att man ej är säker att kunna göra rättvisa fullt ut, ej göra det så långt som man tydligt begriper att rättvisa bör ske.

Man skall anmärka mot mig, att det dock är något mycket be-gärt, att man på en ensam reservants auktoritet skall i detaljfrågor gå ifrån utskottsbetänkandet. Jag tror emellertid, att det ej är en ensam reservants auktoritet det här gäller. Då det i fjol gällde inrättandet av arkivrådsbefattningarna, var det en person i löneregleringskommittén, som anmärkte, att han ej gärna kunde vara med på inrättandet av dessa befattningar, "ty", sade han, "skola dessa tjänstemän uppflyttas till tjänstemän av tredje graden måste, synes det mig, samma möjlighet beredas vissa andra tjänstemän såsom antikvarier, bibliotekarier, intendent o. s. v." Jag tror ej, att hans mening i det fallet, när han jämställde antikvarier, bibliotekarier och intendent, från något håll kan bestridas såsom riktig. Nu har utskottet tagit upp antikvarier och intendent i 16:de lönegraden, men uteslutit dessa förste bibliotekarier vid Kungl. biblioteket. Varför? Det finnas inga som helst skäl varför dessa tjänstemän, som alltid i allmänna uppfattningen och i ämbetsverken ansetts hava precis samma kvalifikationer och fullt jämförbara uppgifter, uteslutas från sällskapet vid detta tillfälle. Jag skall säga, huru jag tror saken ligger: förste bibliotekarierna äro helt enkelt bortglömda! Men det anser jag ej vara något skäl för att, när man

fäst uppmärksamheten på detta, vi kunna ju gärna säga ett så hårt ord som *slarv*, man skall sluta ögonen för detta slarv och gå med på den orättvisa, som därigenom skulle begås. Jag har utom förste bibliotekarierna också tagit med förste bibliotekskonsulenten i skolöverstyrelsen. Motiveringen är densamma som utskottet har, då det, följande löneredigeringskommitténs motivering, sagt, att de tjänstemän, som ha chefsbefattning, viss avdelningschefsbefattning direkt under verkets högste chef, de böra komma upp i 16:de lönegraden. Så är fallet både med förste bibliotekarier och med bibliotekskonsulenten, men vad bibliotekskonsulenten beträffar, kommer det till ett annat skäl. Han har nämligen alldeles samma ställning till det folkliga biblioteksväsendet här i landet som arkivråden ha till arkivväsendet. Arkivråden sitta i 20:de lönegraden, förste bibliotekskonsulenten, som på sitt område har det lika arbetsamt och vars arbetsuppgift kräver lika stor kompetens som arkivrådens, han får ej ens följa med upp till 16:de lönegraden. Han skall stanna till och med i den 15:de! Den saken är ännu mer upprörande än utelämnandet av förste bibliotekarierna vid riksbiblioteket, som i och för sig är upprörande nog. — Vi ha det skälet för förste kanslissekreterares upptagande, att man framför allt skall se till, att departementen få så goda arbetskrafter som möjligt på framstående platser. Jag vill säga, att det skälet det är ej av den arten, att man ej kan diskutera det. De poster, som ej ha med förvaltningen att göra, de poster, som ha med vårt andliga kulturella liv att göra — jag förstår ej, att de skulle vara av den arten, att man nödvändigt skulle utgå från som en självklar sak, att motsvarande poster i förvaltningen skulle högre avlönas, varigenom de bästa förmågorna dragas ifrån de andra posterna till statsförvaltningen. Därtill kommer, att förste kanslissekreterarna ej alls ha den jämförliga kompetensen; det ställes ej alls de kompetenskrav på dem, som på de flesta andra tjänstemän, det här är fråga om. — Nå, jag har ingenting emot, att förste kanslissekreterarna flyttas upp, men jag vill, att man skall taga hänsyn till även dessa andra tjänstemän, som jag här för talan för, och som både statsutskottet och löneredigeringskommittén ha givit motivering för, ehuru de ej ha sett upp, då det gällt, att motiveringen skulle tillämpas.

*Lönerediger-
ing för be-
fattningsha-
vare vid
statsdeparte-
ment och
centrala äm-
betsverk.
(Forts.)*

Vad det således här gäller det är, att representanterna för konsthistorisk forskning och representanterna för arkeologisk forskning, som förut ha i staten stått jämsides med representanter för litterär forskning, skulle komma i en klass, men representanterna för den litterära forskningen med alldeles samma kompetensvillkor och alldeles samma arbetsuppgifter skulle flyttas ned från denna förut såsom självklar ansedda jämnställdhet. Jag har ej känt mig försvarad med att utan protest gå med på en sådan anordning, och då jag har anfört ännu starkare skäl för förste bibliotekskonsulentens uppflyttning, så ber jag, herr talman, att med instämmande i herr Swartz' yrkande beträffande den av honom med flere avgivna reservation också få yrka bifall till den

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk. (Forts.)

av mig med flere avgivna reservationen till förmån för uppflyttning av förste bibliotekarier och förste bibliotekskonsulenten.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Då jag står antecknad som reservant i detta betänkande, anser jag det vara min skyldighet att här inför kammaren angiva de skäl, som varit för mig bestämmande, då jag nödgats anmäla en från utskottsmajoriteten avvikande mening. Jag vill dock till en början förutskicka, att jag anser det vara naturligt och riktigt, att regeringen har framlagt detta förslag för riksdagen på grund av vad som tidigare har förekommit, men jag anser å andra sidan, att det är lika naturligt och riktigt, att riksdagen prövar detta förslag med hänsyn till den situation, vari vi för närvarande befinna oss. Vi befinna oss ju för närvarande i en situation på det ekonomiska området, vartill världen icke någonsin har sett motstycke, och detta är ju endast en logisk följd av det oerhörda världskrig, som har rasat, vartill världen ej heller någonsin sett något motstycke. Förhållandena ha ju på det ekonomiska området försämrats så avsevärt, sedan Kungl. Maj:ts proposition skrevs och framlades för riksdagen, att även om man kunde hava haft en annan uppfattning i denna fråga vid det tillfälle, då propositionen avfattades, så anser jag, att det måste vara en skyldighet för var och en, som följer med utvecklingen, att taga ärendet under förnyat övervägande med hänsyn till den situation, vari vi nu befinna oss, ty det är ju så, att konjunkturerna gå ned över hela världen, och på det ekonomiska området insiktsfulla personer — ja, jag vågar säga de mest insiktsfulla — se ju framtiden an med den allra största grad av miss-tröstan, och de räkna i det fallet ej med månader eller något år, inom vilket denna depressionsperiod skulle vara övervunnen, utan de räkna med, att den skall sträcka sig över en lång följd av år framåt. Det är möjligt, som herr Ekman yttrade, att man ej vet mera om ett år än vad man vet i dag, ehuruval det skulle förvåna mig mycket, ifall det i verkligheten komme att bli så. På grund av de erfarenheter, som man gjort på ett par månader, så förefaller det mig, att det är litet vågat att påstå, att om ett år vet man i det fallet ej mer än nu. Ingen vet, huru djupt depressionen kan hava gått ned om ett år, det kan emellertid mycket väl inträffa, att vi då befinna oss i en situation sådan att staten har större svårighet att kunna tillgodose sina befattningshavare än då kriget utbröt 1914. Jag tror i det hänseendet, att det är bäst att yttra sig med stor försiktighet, helst från deras sida, som se mera ljust på framtiden. Att under en sådan situation med sådant framtidsperspektiv för de närmaste åren fortsätta med löneregleringar oberoende av vad som tilldrager sig och ej låtsa om, att någonting har inträffat, det anser jag ej är tillrådligt. Jag skulle kunna taga ett sådant förslag under övervägande, därest det förhölle sig så, att de befattningshavare, som det här gäller, skulle röna något egentligt inflytande för tillfället av, huruvida lönereglering äger rum eller ej. Men så är ju ej förhållandet. Det har ju också med styrka betonats av ej minst den ärade talare, som här fört utskottets

talan, herr Ekman, att beskrifningar skulle äga rum i motsvarande och större grad ifråga om dyrtidstilläggen. Vid sådant förhållande synes det mig, att det för befattningshavarna ifråga måste vara tämligen likgiltigt, om löneregleringen beslutas i år av riksdagen, eller om den uppskjutes till ett kommande år. Dyrtidstillägget skall ju vara regulatorm, som skall jämna ut missförhållandena, och jag utgår vidare från, att därest riksdagen nu skulle besluta sig för att skjuta på detta ärende för att se huru händelserna utveckla sig, då skulle den tillfälliga löneförbättring, som kommit dessa befattningshavare till del, även i fortsättningen utgå. Mig förefaller det sålunda som om herr justitieministerns farhåga för, att ett avslag på utskottets förslag skulle fylla befattningshavarna med missmod, icke kan ha så synnerligen stort fog för sig. Jag föreställer mig, att flertalet av dessa befattningshavare skulle mottaga ett avslag med jämnmood, för såvida de ej ha den uppfattningen, att depressionsperioden kommer att utveckla sig allt mer och mer och förhållandena sålunda bliva sämre än före kriget. Då är det givetvis alltid bra att ha inkasserat de förhöjningar på de ordinarie lönerna, som ostridigt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag innebära. Och att dessa äro rätt så avsevärda framgår ju av det förhållandet, att det i vissa fall är över 50 % förhöjning på den lön, som utgick 1914, som här föreslås skola fastställas såsom ordinarie lön. Jag är ej så alldeles säker på, att den grund, varpå lönereglerngskommittén byggt, då den räknade sig fram till vad lönerna normalt skulle hava utvecklat sig till 1919, är så tillförlitlig, som de själva vid åtskilliga tillfällen försökt proklamera. Det kan ju hända, att det, vid närmare granskning av det materiel, som legat till grund för dessa kalkyler, befinnes, att en och annan befogad anmärkning skulle kunna göras även mot materialet, och i samma mån rubbas ju också grunden för beräkningarna.

Lönereglerng för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
 (Forts.)

Vad som emellertid vidare bidrager till, att jag ej nu velat biträda Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, det är, att jag ej är övertygad om, att de grunder, som de affärsdrivande verkens avlöningar bygga på, äro de riktiga och mest lämpade för de centrala ämbetsverken och Kungl. Maj:ts kansli eller för våra ämbetsverk i allmänhet. För det första ställer jag mig mycket tveksam beträffande lämpligheten av detta stora antal intervaller och olika löneklasser, som här föreslås, och med de små skiljaktigheter, som äro uppdragna mellan varje lönegrad. Det är alldeles tydligt, att det skall vara mycket fina instrument för att kunna avvåga, inom vilken löneklass en befattningshavare rätteligen bör placeras, när det är så tätt med "pinnar på stegen". Vi ha ju redan fått en liten förkänning av, hur det säkerligen i det hänseendet kommer att i framtiden gestalta sig genom den, jag vill ej säga obefogade rörelse, som gjort sig gällande bland våra statstjänstemän, särskilt inom den andra normalgraden, med anledning av lönereglerngskommitténs och utskottets nu föreliggande förslag. Det är tydligt, att så snart diskussionen i stället för att föras på det området: "det arbete jag utför är för litet betalt", i stället föres på det området: "det arbete jag utför är lika kva-

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

lificerat som det herr B. utför, därför skall jag placeras i samma löneklass som han", då har man kommit över från den reella grund, på vilket resonemanget skall föras, och jag befarar, att det kommer att bli en ständigt tävlan om att kunna klättra på denna stege upp till en högre lönegrad. Det är så tätt med pinnar, att det blir omöjligt ens för så skarpsinniga män, som de vilka sitta i löneregleringskommittén, att kunna bestämma och med säkerhet säga: i den graden skall han placeras, där och ingen annan stans. Detta har ju också utskottet nödgats erkänna, då det säger, att detta ärende får lov att upptagas till förnyad prövning, och det trots att det här gäller gamla stabila ämbetsverk, med avseende å vilka löneregleringskommittén borde hava alldeles tillräcklig erfarenhet och tillräckligt med material för att med full säkerhet kunna säga: så skall det vara och ej annorlunda.

Vidare är jag tveksam om lämpligheten av att utsträcka tjänstgöringstiden till sju timmar. Låt vara, att detta har beslutats för kommunikationsverken, så tror jag ändå, att det är att gå i oriktig riktning att nu föreskriva, att i samband med denna lönereglering skall tjänstetiden utsträckas till 7 timmar. Jag tror nämligen, att i praktiken kommer det icke att gå att taga ut dessa sju timmar. Gammal hävd och slentrian kommer att göra sig gällande i så hög grad, att även om det är föreskrivet på papperet, så kommer det ej i realiteten att betyda något ur statens synpunkt. Och under sommarmånaderna är det ju så, att det kommer att visa sig vara förenat med ännu större svårighet att taga ut denna utsträckta tjänstetid, då ju praxis är i många ämbetsverk, att arbetstiden är betydligt förkortad under sommarmånaderna. För övrigt: om det skulle vara någonting bevänt med denna reform — motivet skall ju vara, att man därigenom gör en besparing, som i någon mån skall evalvera de ökade lönerna — då skulle väl i samband med detta förslag det även hava uppgjorts en plan över vilka indragningar av befattningar, som skulle kunna äga rum för att denna besparing verkligen skulle kunna göras. Att tänka sig, att det skall gå, när man kommit in i precis samma hjulspår — med förlängd tjänstgöringstid men med samma antal tjänstemän som vi nu ha — det tror jag för min del åtminstone ej synnerligen mycket på. Och därjämte tror jag det är ganska mycket befogat i de erinringar, som i detta hänseende rests från statstjänstemännen.

Nu har det också sagts här, att sedan detta avlöningssystem beslutats för kommunikationsverkens stora personalgrupper, finnes intet skäl för att här göra ett avbrott. För min del har jag en annan uppfattning. Kommunikationsverken, de affärsdrivande verken måste betraktas som ett område för sig. Det är ej vare sig lämpligt eller riktigt, tror jag, att uniformera allt för långt. Vad som är lämpligt för ett affärsdrivande verk kan icke utan vidare sägas vara lämpligt för våra ämbetsverk i övrigt. Tvärtom tror jag, att verksamheten är i mångt och mycket så skiljaktig, att det icke utan vidare går för sig att jämföra. Men även om jag skulle acceptera den grundsatsen, att det bör vara lika för dem,

så, då jag nödgas säga mig, att det måhända icke är riktigt att bygga på den grund, på vilken riksdagen byggde, då den fastställde lönerna för de affärsdrivande verken, anser jag det bättre att stoppa nu än att fortsätta vidare. Jag tror, att det kunde vara av intresse och även till gagn för staten, ifall dessa grunder bleve underkastade en ytterligare prövning, och det skulle man vinna genom att skjuta på ärendet ett år under förutsättning att lönereglerykommittén skulle vilja lägga sig ombord med detta granskningsarbete. Det är ju i utskottets förslag ifrågasatt att det beträffande en hel del befattningshavare skall tagas under förnyat övervägande huruvida deras löner äro lämpligen avvägda, och det synes mig enbart på den grunden kunna ifrågasättas, om man icke uteslutande därför kunde låta det hela vila. Det säges visserligen att det ju bara gäller 2,200 personer och att kostnadsökningen icke skulle belöpa sig till mera än $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor på de ordinarie lönerna, inom parentes sagt utgör detta mera än 1,000 kronor per befattningshavare i löneökning, som man fastslår i ordinarie lön. Men om nu utskottets förslag bifalles, är det ju meningen att det skall framläggas förslag om lönerogleringar för underbefäl vid armén och marinen, och det lärer väl vara meningen att bygga vidare på samma grund beträffande denna rätt avsevärda grupp av befattningshavare. Officerskårens löneroglering skall väl också göras efter samma principer, plus då de ämbetsverk inom landet, som ännu icke varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Löneroglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Att ett uppskov skulle, såsom herr statsrådet yttrade, vålla någon förvirring i lönerogleringsarbetet, det kan jag för min del icke förstå. Tvärtom tror jag, att det skulle vara nyttigt att i någon mån giva vederbörande tillfälle till någon eftertanke ifråga om lönerogleringsarbetet. Jag underskattar visst icke det arbete, som dessa framstående och dugande förmågor på ett förtjänstfullt sätt utfört ifråga om våra lönerogleringar, men jag undrar ändå, om man icke med fog kan göra den frågan, huruvida samma varsamhet och försiktighet gör sig gällande i denna stund inom 1902 års lönerogleringskommitté som på den tid, då den nuvarande ordföranden, i högre grad än nu måhända, ledde denna kommittés arbeten? Jag är icke så alldeles säker på det. Det är kanske kraftigare viljor, som i närvarande stund göra sin mening gällande där, och om det i längden visar sig vara till gagn för statsverket, kommer ju framtiden att utvisa.

Herr Ekman åberopade i sitt anförande vidare såsom en fördel med detta förslag, att lönerna skulle utgå i efterskott, varjämte han påvisade, och detta med rätta, att alla, som eljest med döden avgått eller på annat sätt lämnat befattningen i början av en månad, hava fått sina löner för arbete, som icke utförts, men om herr Ekman hade velat vara litet meddelsammare, skulle han hava kunnat tillägga, att enligt detta förslag det är meningen att giva varje befattningshavare en månadslön extra med hänsyn till den förflyttning av avlöningsperioderna, som nu skall äga rum, så att beträffande nuvarande statstjänstemän betyder den för-

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och arbetsverk.
(Forts.)

ändring, som föreslås av Kungl. Maj:t och utskottet, onekligen ingen besparing utan en ren och klar merkostnad för statsverket, det vågar jag för min del bestämt vidhålla.

Ja, jag har på detta sätt velat meddela herrarne vad som har varit orsaken till att jag har anmält en avvikande mening, på det att ingen skulle sväva i okunnighet om vilka motiv jag har byggt på. Jag vill tillägga, att det är ett annat skäl, som också för mig i mycket hög grad varit bidragande, och det är det förhållandet att i närvarande stund över allt i vårt land pågå omfattande lönerörelser nedåt, där arbetsgivarne, säkerligen i många fall därtill nödda och tvungna, yrka på betydande reduceringar i sina arbetares löner. I närvarande stund pågå förhandlingar mellan arbetsgivare och ett antal arbetare, omkring 50,000 à 55,000, där arbetsgivarna kräva en nedsättning av lönen på omkring 20 procent, och detta gäller dock en industri, som icke hör till de minst gynnade under kriget. Men när de ekonomiska förhållandena tvinga dessa att ifrågasätta så avsevärda lönereduceringar, så finner jag det psykologiskt olämpligt, att staten samtidigt "går på i ullstrumporna" alldeles som om ingenting hänt och löner reglerar efter samma grundsatser som förut. Jag tror, att det för folket i landet skall bliva svårt att förstå, om riksdagen visar sig icke i något som helst hänseende böra beakta de föreliggande ekonomiska förhållandena på samma sätt som andra inom landet av omständigheternas makt äro nödsakade att göra, och icke minst därför har jag ansett, att riksdagen gjorde klokast i att skjuta på denna löneroglering till ett kommande år, då man är bättre i tillfälle att se, vad det skall bliva av det kaos, i vilket vi för närvarande befinna oss och då man också med större säkerhet och trygghet kan räkna med vad som är tillrädligt för landet.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag.

Herr Boman: Herr greve och talman! I det föreliggande förslaget till avlöningsreglemente för befattningshavare i statsdepartementen och vissa andra verk föreskrives i § 35 inrättandet av en särskild ny lönenämnd. En sådan lönenämnd finnes redan nu inrättad särskilt för kommunikationsverken.

Den här ifrågasatta lönenämnden skulle hava till uppgift att avgiva yttrande i ärenden, som av Kungl. Maj:t hänskjutas till densamma, ävensom i ärenden huvudsakligen av löneteknisk natur. Vad nämndens sammansättning beträffar, skulle i densamma vara representerade dels löntagare-, dels förvaltnings- och dels allmänna intressen. Det senare betyder väl, att det kommer att bliva ett parlamentariskt inslag i dessa nämnder. Det är väl intet tvivel om att, då ett betydande antal verk ännu icke fått sina stater reglerade, likartade nämnder med stor sannolikhet komma att föreslås även på andra områden.

Det kan väl heller knappast betvivlas, att tillvaron av flera dylika lönenämnder blir ägnad att medföra en sägning mellan de olika näm-

derna för att tillgodose var och en sina egna befattningshavare. Jämförelser komma att anställas, och var och en kommer att visa på att deras befattningshavare i något visst avseende hava det sämre än någon annan grupp.

Att bestämma fördelarna eller förmånerna för en viss löntagare i och för sig själv, torde vara ytterligt svårt, men möjligheten blir ofantligt mycket större, om man har överblick över andra likartade befattningshavare. Jag tror därför, att det är riktigt, som det varit tidigare, då alla lönefrågor handlagts på ett ställe, såsom det har skett i en följd av år i 1902 års lönekommitté. Redan tillvaron av denna bestämmelse om en ny lönenämnd gör mig betänksam i ärendet, men framför allt har jag velat uttala mig i varnande riktning mot inrättandet av nya dylika nämnder vid ännu förestående löneregleringar.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Herr Wohlin: Det är ogärna man begär ordet i frågor, i vilkas utskottsbehandling man ej deltagit, men jag är dock av några föregående talare uppkallad att säga ett par ord. Det har från herr justitieministerns sida i början av debatten lämnats en fullt korrekt framställning av de grunder, på vilka det föreliggande förslaget till lönereglering är byggt, men herr Oscar Olsson framställde nog dessa grunder på ett något oklart sätt. Löneregeringskommitténs utgångspunkt har ju varit, att den prisstegring, som ägde rum under åren 1905—1914, skulle, därest världskriget icke hade inträffat, hava fortsatt i samma progression i vilken den försiggick under den nämnda perioden av år. Nu är det ett väl känt förhållande, som bekräftas av alla studier över prisutvecklingen under gången tid, att världskonjunkturerna förete stora böljor av ekonomiska uppgångsperioder, varefter sedan följa nedgångsperioder under längre eller kortare tid och så på nytt nya uppgångsperioder. Under tiden från 1850-talets början och till mitten av 1870-talet försiggick i stort sett en stegring i den allmänna prisnivån samt under tiden från 1870-talet och till mitten av 1890-talet en nedgång. Sedan började ånyo en uppgång, och perioden 1905—1914, som är lagd till grund för löneregeringskommitténs beräkning, inföll just under en sådan stor uppgång av världskonjunkturerna, på vars orsaker jag icke här skall ingå, men som enligt min tro, därest världskriget icke hade inträffat, med största sannolikhet skulle hava avlösts av en ny nedgång på världskonjunkturerna, d. v. s. en sänkning av den allmänna prisnivån, en sänkning, som mycket väl kunnat inträffa exempelvis vid den tidpunkt, där vi nu befinna oss. Löneregeringskommittén har med andra ord utgått ifrån att en prisstegring, som ägde rum under en den mest typiska uppgångsperiod, som man inom världshushållningen bevittnat, skulle hava fortsatt tills nu. Det är icke så, som herr Oscar Olsson gjort gällande, att herr Ericssons i Ovanmyra kritik är felaktig och att herr Ericsson i Ovanmyra velat som utgångspunkt för en definitiv lönereglering lägga en tidpunkt, då depressionen varit som störst och den allmänna prisnivån som lägst, utan herr Ericsson har anmärkt på, att löneregeringskommittén utgått från en procen-

Lönereglering för befattningshvarare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

tisk prisstegring, vilken, som jag nyss nämnde, är baserad på ett teoretiskt antagande, vars hållbarhet utan tvivel kan sättas ifråga och som man skulle önska underkastat förnyad prövning. Då så är, kan man visserligen medgiva, att herr justitieministern hade rätt, då han sade, att det är en metodiskt genomförd plan, som tillämpas vid dessa löneregleringar, men om själva metoden lider av ett konstitutivt fel, så är det enligt min mening önskvärt att icke låta suggerera sig av de i övrigt riktiga synpunkterna om behov av ordning och konsekvens till att acceptera en metod, som vid närmare granskning möjligen befinnes böra något jämkas.

Gentemot herr Ekman i Stockholm vill jag anföra, att då han såsom ett skäl för bifall till denna lönereglering anförde, att riksdag och regering tidigare accepterat denna princip vid löneregleringen för kommunikationsverken, så är det skälet icke bindande för oss, som icke deltagit i dessa ärendens tidigare behandling, och det synes icke heller böra vara bindande för dem, som tidigare möjligen biträtt kommunikationsverkens lönereglering, just därför att man nu mera än förr kan tveka, huruvida principen varit riktig och undra om den icke i viss grad varit teoretiskt konstruerad. Herr Oscar Olsson talade om att det är en "primitiv taktik" att motsätta sig denna lönereglering. Han talade också om att det är en "sparsamhetsparoxysm", som behärskar dem, som icke vid innevarande riksdag kunna godkänna denna lönereglering. Det synes mig vara väl starka uttryck, som icke äro lämpliga i en saklig debatt och icke stärka herr Oscar Olssons argumentering. Snarare är det väl så, att man här har ett tillfälle att göra en liten paus i ett i mycket förtjänstfullt löneregleringsarbete för att se, om man icke kan rätta till de brister, som dock hittills vidlådit detta arbete, och denna paus är så mycket mindre oläglig som jag har mig bekant, att, i motsats mot vad som upplystes från statsrådsbanken, stora kretsar av vederbörande statstjänstemän själva ingalunda med missmod skulle se, att förslaget faller, utan en hel del vara rätt tillfredsställda därmed.

Det är vidare påfallande, att man i utskottsmajoritetens utlåtande icke egentligen får några fasta hållpunkter för bedömande av de statsfinansiella konsekvenserna av ett bifall till detta förslag, ty utskottsmajoritetens utlåtande är ytterligt vagt formulerat. Det innehåller inga sifferuppgifter, talar endast om att den faktiska ökning, som komme att uppstå i utgifterna, skulle hålla sig "inom rimliga gränser" samt innehåller ett hypotetiskt antagande om att denna icke fixerade utgiftsökning skulle motsvaras av en ännu mindre känd och mycket problematisk ökning av arbetsprestationen genom tjänstetidens utsträckande till sju timmar. Ty det torde väl de, som något känna till arbetet i ämbetsverken, veta, att den sjunde timmen på middagen kommer nog i väsentlig mån att tagas i anspråk för det omfattande telefoneringsarbete, som tjänstemännen i våra verk äro utsatta för, ett telefoneringsarbete, som egentligen hindrar deras mest produktiva verksamhet och som gör att många av dem få utföra sin verkliga arbetsprestation icke på tjänste-

rummet utan i hemmet. Så att den dagliga tjänstetidens utsträckning från sex till sju timmar tror jag icke kommer att uppväga den ökade kostnad, som är förbunden med denna lönerereglering. Herr Kvarnzelius har slutligen med rätta påpekat, att detta löneskalesystem, som skulle införa ordning och reda i löneförhållandena inom de centrala ämbetsverken, dock är ganska invecklat. Man har på grundval av en metod, som icke kan godkännas såsom i allo klanderfri, och på grund av i viss mån teoretiska kalkyler uppgjort ett ytterst finkänsligt löneklassifikationssystem, som möjligen skulle kunna hava sitt berättigande, om penningvärdets läge vore fullt överskådligt, men som i närvarande stund, då penningvärdets framtida förändringar äro fullständigt omöjliga att överblicka, synes vara mindre lämpligt att just nu införa.

Lönerereglering för befallningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Det finnes sålunda, enligt min mening, många vägande skäl för att uppskjuta det definitiva beslutet i detta ämne ännu någon tid och överlåta åt den av alla för sin sakkunskap och sitt intresse erkända lönereregleringskommittén att med hänsyn till penningvärdet och det allmänna ekonomiska världsläget ånyo verkställa en efterprövning av de grunder, som på sin tid lades till basis för kommunikationsverkens lönerereglering. På dessa rent sakliga skäl tror jag, att det skulle vara klokt av kammaren att icke i dag ytterligare binda sig vid dessa löneregleringsprinciper genom att nu besluta denna lönereglerings genomförande för de centrala ämbetsverken. Det blir ju vid ett kommande tillfälle lättare att överblicka förhållandena och någon skada för statstjänstemännen har icke skett. Jag ber alltså, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat avslag på det föreliggande utskottsbetänkandet.

Herr Lindblad: Herr talman, mina herrar! Det har redan under debatten från båda sidor blivit anförda skäl, som varit avgörande för såväl dem, som anslutit sig till utskottsförslaget, som dem, vilka reserverat sig. Jag hör ju till de senare och har begärt ordet blott för att få angiva några av de synpunkter, som för mig hava varit vägledande liksom för de andra, som med mig hava reserverat sig.

Jag har, liksom de övriga reservanterna, funnit tidpunkten för denna lönerereglering vara synnerligen olämplig. Det är ju dock så, som också framhållits av föregående talare, att förhållandena ute i landet äro av den beskaffenheten, att man där nog har ytterligt svårt att förstå, att man i riksdagen fortsätter med lönereregleringar uppåt, då lönereregleringar försiggå nedåt därute.

Nu har det framförts såsom ett starkt skäl för att riksdagen skulle fullfölja sin uppgift i löneregleringshänseende, att kommunikationsverken år 1919 fingo en lönerereglering genomförd, som i de flesta avseenden liknar den, som nu tänkes genomförd. Men ställningen var väl ändå en annan när 1919 års lönerereglering för kommunikationsverken genomfördes. Under hela kristiden, fram till 1920 gjorde sig den uppfattning allt mer gällande inom riksdagen, att det överhuvudtaget icke var tänkbart, att på många år framåt prisnivån skulle komma att sjunka. Man

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

fann sig därför kunna gå med på en lönereglering för kommunikationsverken, i all synnerhet som dessa under många år icke fått sina löner reglerade. Den uppfattning, som riksdagen då hade, om att prisnivån skulle bli bestående under lång tid framåt, den är ju redan desavuerad av förhållandena själv. Nu vill man dock göra gällande att, om vi också hava kommit in i en sjunkande prisnivå, det väl ändå icke är tänkbart, att penningvärdet kan sjunka så långt ned som till 1914 års priser, vilka ju skulle utgöra en viss utgångspunkt för den lönereglering, som nu föreligger. Men vem kan garantera oss detta? Vi hava upplevat så många överraskningar under de år, som gått, att det icke skulle vara den allra största överraskningen, om vi komme in i priser, som vore ungefär jämförliga med dem, som rådde 1914. Jag hör visserligen till dem, som knappast tro det, men jag skulle icke anse det såsom alldeles otänkbart. Om den uppfattning är riktig, som herr finansministern gav uttryck åt under kaffetullsdebatten, att man har att vänta, såsom efter föregående krig, flera år av stark depression, kan det mycket väl tänkas, att prisnivån sjunker ned till 1914 års. Men även om så icke skulle bli förhållandet, så förefaller det mig, som om man i alla fall icke nu är tvungen att gå till lönereglering, då det för statstjänstemännen icke här rör sig om ett nödläge. Hade dessa tjänstemän, som det här gäller, befunnit sig i ett sådant läge, att man kunnat säga, att de icke på något sätt voro kompenserade för dyrtiden, hade det säkerligen icke varit någon här, som motsatt sig en lönereglering, som givit dem inkomster, vilka svarat mot levnadskostnaderna. Men därtill kommer, att denna lönereglering ju icke är definitiv annat än i stora drag. Det finns en mängd punkter i densamma, såsom också här blivit framhållet, som äro av den beskaffenhet att efterprövningar beträffande desamma måste äga rum, och man kan då vara övertygad om att det kommer att göras framställningar ifrån än den ena och än den andra gruppen, vilka komma att leda till att vi få en så gott som ny lönereglering igen. Det är ju en stor grupp av de tjänstemän det här gäller, som icke hava fått någon, så att säga, löneökning. Tvärt om, anförde en talare här, att de i stället hava fått en löneminskning genom att hava kommit i den så kallade femtonde lönegraden.

Det har sedermera framhållits, att den ökade arbetstiden kommer som en evalvering av vad tjänstemännen nu få i ökade löner. Nu kan man verkligen tveka om huruvida en ökad arbetstid för dessa tjänstemän, som sitta inne dagligen vid sitt skrivbord, kan vara synnerligen lämplig. Jag tror för min del icke, att något verkligt effektivt arbete kommer att utföras mera under de sju än under de sex timmarna. Jag befarar, att den sjunde timmen blott blir en timme, under vilken tjänstemännen vänta på att den äntligen skall hava gått till ända, så att de kunna bli färdiga med dagens arbete och komma ut. Skulle det hava utgjort en evalvering, så skulle naturligtvis en indragning av tjänstemän hava skett i samma utsträckning, som man kan antaga, att den ökade timmens arbete skulle medföra ökat arbetsresultat. Nu har så icke skett, och därför tror jag

icke mycket på att den arbetstimmen blir någon verklig evalvering för den ökade lönen.

När jag således här vägt mellan att gå med på utskottets förslag, som naturligtvis har vissa fördelar, ehuru jag visst icke vill erkänna, att den grund, varpå kommunikationsverkens lönerreglering är byggd, är fullt oantastlig — ty även jag anser, att en uppdelning i en sådan mängd av löneklasser och lönegrupper, som där har skett, och som det nu är meningen att införa även här, icke är i allo tillfredsställande, och jag vet, att bland stora grupper av kommunikationsverkens tjänstemän, åtminstone av lägre grad, har man icke varit särskilt tilltalad av den starka uppdelning, som där har ägt rum — när jag, som sagt, försökt att överväga, huruvida jag skulle gå med på utskottets hemställan eller stanna för avslag, har jag kommit till den uppfattningen, att man gör klokt i om man nu stannar för avslag och väntar ett års tid för att se, hur förhållandena utveckla sig. I närvarande stund flyter ju allting på ett sådant sätt, att ingen kan förutsäga vare sig det ena eller det andra. Ingen vet, vad morgondagen bär i sitt sköte i något avseende. Och då tjänstemännen icke befinna sig i ett sådant läge, att det är absolut nödvändigt att reglera deras löner, skulle man kunna få denna tid av ett år på sig för det första för att ytterligare pröva, hur man bättre skulle lägga lönerregleringen, och för det andra för att få alla de grupper rättvist placerade, som man nu diskuterat om, så att man sluppe besluta lönerreglering mer än en gång. Skulle riksdagen taga det föreliggande förslaget, får den dessutom vara beredd på att snart få krav framställda från befattningshavarna inom flera andra verk, såsom redan flera gånger blivit antytt, och vi få kanske då mitt under en krisperiod, som gör det ganska svårt för oss att få statsfinanserna att gå ihop, besluta om nya lönerregleringar, vilka jag icke tror den stora mängden utanför stående skall kunna förstå och vilka jag för övrigt icke anser vara av behovet påkallade, så länge kristidstilläggen utgå på sätt som de göra. Jag har därför, som sagt, herr talman, stannat vid att ansluta mig till reservanterna och ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Lönerreglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Herr E k m a n, C a r l G u s t a f: Jag skall be, herr greve och talman, att få replikera på några punkter. Det skall icke bli på så många.

Först anhåller jag att gentemot herr Swartz, som tyckte, att det var ett olämpligt förfaringssätt vi använt i lönerregleringskommittén och i statsutskottet, när vi avsågo att först pressa ned en befattningshavargrupp och därefter eventuellt höja upp den igen, få säga, att så kan icke vårt förfaringssätt med skäl karakteriseras. Vi hava, när det gäller att höja samtliga grupper, i fråga om en grupp stannat med höjningen på en lägre nivå, i avvaktan på utredning rörande vissa medlemmar i denna grupp. Det är något annat än att man först "pressar ned" en grupp för att sedan höja upp den igen. Jag tror, att det är ett fullt riktigt förfaringssätt, som vi därvid använt.

Herr Swartz sade vidare, att jag klandrat dem, som i bredd med

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

sin statstjänst skaffat sig annat arbete, och ansåg, att detta icke vore något klandervärt. Jag har icke klandrat dem, men jag har sagt, att det finns icke anledning att för deras skull skapa en förmånligare undantagsställning än för befattningshavare i allmänhet, och det är — det vågar jag vidhålla — vad herr Swartz' yrkande innebär. Det innebär, att de andragradstjänstemän, som bli kvarstående på gammal stat, skola få en förmån, som befattningshavare i allmänhet icke äga, och det är mot skapandet av en sådan undantagsställning som jag opponerar mig.

Herr Swartz yttrade slutligen, att om det icke blir några befattningshavare, som stanna kvar i den andra graden, gör det ju ingenting, om man beslutar på sätt reservanternas föreslagit. Jo, man skapar däri-genom ett prejudikat, som alldeles givet kommer att åberopas i en hel mängd dylika fall. Även om ingen stannade kvar, men ett sådant medgivande vore lämnat för en särskild, utbruten grupp, komme det att bilda ett prejudikat, som sedermera kunde åberopas i en hel del fall — ett prejudikat, vars egen innebörd, när man ser saken som jag, måste fränkännas verkligt berättigande. Under sådana förhållanden förefaller det mig, att man icke kan säga, att vi kunna gärna taga reservanternas förändringsyrkande på denna punkt, ty stannar ingen kvar i sin nuvarande löneställning, har därmed ingen förlust blivit gjord.

Gentemot herr Ollas Ericsson och herr Kvarnzelius ber jag att få påpeka, hur oförenliga i själva verket deras utgångspunkter och deras slutsatser äro. Herr Ollas Ericsson sade, att han hade bibringats sin övertygelse om det nuvarande tillståndets ohållbarhet och om nödvändigheten att göra någon förändring, då han i sin egenskap av statsrevisor granskat bland annat telegrafverkets affärer. Han ville sålunda för sin del säga, att här måste göras *ändring* i den lönestat, som skapades vid 1920 års riksdag — här måste göras verkliga lönereduktioner i den löneställning, som tjänstemännen nu äga. Herr Kvarnzelius åter säger: Jag proponerar, att det icke blir någon ändring, jag förutsätter, att de få behålla sina lönetillägg under följande år, och han argumenterar för ett uppskov på endast ett år. Skulle det gå an att få höra, vilkendera av dessa båda inbördes oförenliga uppfattningar, som verkligen ligger bakom den argumentation för uppskov man här för fram — herr Ollas Ericssons uppfattning, som går ut på att man kan, även om man icke går på statsutskottets förslag, icke stanna vid det nuvarande tillståndet, utan man måste göra djupgående löneminskningar, eller herr Kvarnzelius' uppfattning, som innebär, att detta icke skulle bli fallet. Det förefaller mig, som om man icke kan med styrka gå emot statsutskottets förslag från två så olika utgångspunkter.

Vad beträffar telegrafverkets affärer, för att tala om dem, förhåller det sig så, att telegrafverkets dyrtidstillägg under år 1920 uppgår till 24,868,000 kronor. Vill man göra en lönereduktion, skall man givetvis inrikta sig på detta belopp. Herr Kvarnzelius påpekade, att man på en hel del områden av arbetsmarknaden för närvarande står inför

nodvändigheten av lönereduktioner på 20 %. Ja, ett beslut här i dag i överensstämmelse med statsutskottets förslag hindrar icke alls riksdagen att fatta beslut om en lönereduktion av 20 %; den marginal, som dyrtidstilläggen lämna, ger möjlighet till en lönereduktion på 40 %. Men våga herrarna gå längre? Ja, säger någon, vi hava vissa känningar på att man skulle kunna gå längre. Statsutskottet tror icke, att det blir möjligt, och i detta avseende tror jag icke, att statsutskottet felbedömt situationen.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Vad beträffar herr Oscar Olssons resonemang innebar ju detta, att han i princip och i allmänhet stod på utskottets sida, men han hade vissa erinringar mot en del befattningshavares placering på löneskalan. Detta kallade han med ett underligt uttryckssätt för "fel i systemet" eller "systemets brister". Vad han vänder sig emot är naturligtvis icke mot brister i systemet, ty tvister om var den eller den befattningshavaren skall placeras komma naturligtvis att uppstå i det allra mest fulländade system. Det är en fråga om tillämpning av systemet. Det är en prövning av befattningen i det speciella fallet, var befattningshavaren skall sättas in på skalan. Naturligtvis komma — det har man haft klart för sig — i detta avseende olika meningar alltid att göra sig gällande. Var och en har nämligen benägenhet för att speciellt uppskatta arbetet på det område, som han själv tillhör. Det är så betecknande, att när det gäller detta statsutskottets förslag, har herr Lübeck motionerat till förmån för ingenjörerna, enär han ansett dem för lågt placerade, herrar Trygger och Alexanderson hava talat för vissa högre juridiska funktionärer och sagt, att de äro för lågt placerade, herr Aaby Ericsson har motionerat om en tjänsteman i stuteriöverstyrelsen och herr Oscar Olsson har haft omtanke om bibliotekstjänstemännen. Det är klart, att dylika uppfattningar komma under alla förhållanden och vid alla tillfällen att göra sig gällande, och man har att försöka döma opartiskt mellan dessa olika uppskattningar.

Vad de av herr Olsson åsyftade bibliotekstjänstemännen beträffar, är huvudskälet för deras placering i den lägre lönegrad, i vilken de ställts, det, att för närvarande pågår en utredning rörande universitetstjänstemännens placering och där förekomma med dessa bibliotekstjänstemän fullt likartade befattningshavare. Man har icke velat föregripa utredningen på denna punkt, utan man har där i överensstämmelse med det vanliga förfaringssättet placerat vederbörande befattningshavare på den lägre lönelinjen i avvaktan på resultatet av den dem berörande utredningen. Jag tror alltjämt, att det är ett riktigt förfarings-sätt. Allt herr Olssons tal om "oerhörda orättvisor", om "förbiseende" o. s. v. är rena överord beroende på hans obekantskap med det sätt, varpå man bedömt och måste bedöma frågor av denna art.

Jag kan nu övergå till herr Kvarnzeliuss' yttrande. Han återupprepede ju för det första vad som här varit huvudargumentet, nämligen att man icke under den situation, som nu är, skall fortsätta med löneregleringsarbetet. Jag säger fortfarande, att när det gäller tjänstemän-

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

nens ordinarie löner, så ställda som de nu äro, kan jag icke se någon annan skillnad i förevarande avseende mellan förhållandena i fjol och i år än den skillnad i opinion, som föreligger. Denna skillnad skall jag medgiva. Föregående år var det tjänstemännen, som rustade sig och gingo till angrepp och försökte utöva ett starkt tryck på opinionen. Och det gick ju så, att i fråga om domänverkets tjänstemän — och därmed ber jag att få vända mig till herr Wohlin, som sade, att han icke varit med om någonting som bunde i fortsättningen — gick man ett steg längre än man från löneregleringskommitténs sida hade föreslagit. I år kommer reaktionen, i år är det ute från bygderna som man trycker på sparsamhetsintresset — man behöver bara nämna detta ord, för att man skall följa med, utan att man går in på själva saken och undersöker, huruvida bakom talet om sparsamhet ligger en verklig realitet eller icke. En opinionsskillnad föreligger således, men jag bestrider, att tillfälliga opinionsstämningar skola vara avgörande för riksdagens behandling av löneregleringsfrågor, som äro lagda på lång sikt, och där det gäller att behandla statens befattningshavare likartat och rättvist och att under alla förhållanden på ett vederhäftigt sätt sörja jämväl för denna del av statens uppgifter.

Herr Kvarnzelius yttrade, att det fanns befattningshavare i detta löneregleringsförslag, som fått 50 % förhöjning. Jag antar att vad han syftar på, är på vaktmästargruppen. Men herr Kvarnzelius har förbisett, att, när det gäller denna grupp, tänker man sig en helt annan typ av tjänstemän än tidigare. Det förekommer i löneregleringskommitténs förslag en särskild hemställan om denna grupp. Man förutsätter, att vaktmästarne sysselsättas med expeditions- och skrivarbete. Jag har själv varit med om experiment i detta avseende, där man utnyttjat en vaktmästares hela arbetsduglighet som skrivhjälp och sedermera räknat ut vad det betyder. Man har då kommit till det resultatet, att han som skrivbiträde utfört ett arbete, som, lågt värderat, givit vaktmästararbetet på köpet. Det är åt en på detta sätt omlagd befattningshavargrupp, som man skapat en något högre löneställning. Jag har den bestämda uppfattningen, att om de anvisningar följas, som blivit givna i detta avseende, kommer arbetet på denna punkt att bli både bättre och billigare utfört än hittills varit fallet.

Herr Kvarnzelius vände sig vidare mot antalet löneklasser och tyckte, att det var för många sådana. Ja, men det är så, att riksdagen själv har skrivit och begärt, att man i en hel del fall icke skulle använda överkvalificerad arbetskraft utan försöka få fram mindre kvalificerad sådan. Ett lönesystem som det nu föreslagna, vilket sträcker sig från en grundgrupp uppåt, möjliggör just ett tillgodogörande omedelbart på varje punkt, där man kan finna det lämpligt, av dylik formellt mindre kvalificerad och billigare arbetskraft. Därmed möjliggör man för staten att i detta avseende tillgodogöra sig en utveckling, som riksdagen själv otaliga gånger pekat på såsom synnerligen önskvärd.

Beträffande de sju timmarna yttrade herr Kvarnzelius, att det blir

nog mera ett spegelfäktteri, det går icke att genomföra. Jag frågar: Varför skall det icke gå för de 2,200 tjänstemän, som det nu är fråga om, när det kravet gällt och fortfarande tillämpas för kommunikationsverken med deras 30,000 ordinarie tjänstemän? Denna bestämmelse har där tillämpats hela tiden, och ingen människa har haft någon erinran att göra mot densamma. Det finns vid kommunikationsverken befattningshavare på område efter område, som stå i precis samma ställning som de befattningshavare det här gäller, fastän nämnda verk dessutom hava en del andra befattningshavargrupper än de nu ifrågasvarande centrala verken. Det är dessutom icke så, att man tänkt sig sju timmar oundgängligen på tjänsterummet. Så får man naturligtvis icke alltid tolka denna bestämmelse, utan man får i vissa fall tänka sig en arbetsprodukt, motsvarande den som sju timmars arbete på det eller det speciella området ger. Och jag är övertygad om, att denna tidsbestämmelse, som varit effektiv på det större arbetsområdet, skall få effektivitet även när det gäller det nu förevarande.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Herr Kvarnzelius anmärkte, att man icke företagit några indragningar av tjänsten i detta sammanhang, och han menade därför, att den sjunde timmen icke skulle bli av någon effekt. I statsutskottets 3:dje avdelning försökte vi i fråga om riks försäkringsanstalten och dess stora mängd av extra personal att undersöka vad den sjunde timmen skulle göra. Vi fingo upp till utskottet personalchefen i detta verk och genomgingo med honom denna fråga. Vi kommo då till det resultatet, att beträffande extra personalen kunde man, på grund av den sjunde timmen föreslå en minskning i det nu föreliggande staföförslaget med 40 kvinnliga och 10 manliga befattningshavare. Så förhöll det sig i det fallet. Visst både kan och bör den sjunde timmen göras verklig och effektiv; icke skall den tillkomma endast för syns skull.

Så har man, såsom både herr Kvarnzelius och åtskilliga andra talare, sagt, att det vore åtskilliga "erinringar att göra mot grunderna för denna lönereglering". Ja, jag vet nu ingenting mänskligt, som det inte kan göras åtskilliga erinringar mot, men man får väl ändå ursäkta dem, som sysslat med dessa saker, att de icke taga dessa erinringar alltför allvarligt, förrän de få se ett motförslag eller åtminstone få anvisningar och antydningar om ett motförslag, som ur både befattningshavarnas och statens synpunkter innebär större fördelar. Till dess att man ger sådana antydningar, blir detta tal om betänkligheter mot grunderna, utan att man specificerar dessa erinringar, icke så synnerligen förkrossande. Jag ber för övrigt att få erinra om att de grunder, det nu är fråga om, hava prövats icke endast av en kommitté. De hava ju utarbetats av kommunikationsverkens lönenämnd; de hava sedermera prövats av 1902 års löneregleringskommitté, som utom vad mig själv och en annan ledamot beträffar består av helt andra personer än kommunikationsverkens lönekommitté. De hava slutligen beträffande de militära befattningshavarnas avlöningar prövats av en kommitté, helt och hållet bestående av andra personer. Tre olika kommittéer, var för

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

sig sammansatta av ledamöter, som man från statsledningens sida ansett vara lämpliga till arbete på detta område, hava alltså prövat grunderna ifråga och funnit dem vara sådana, att de var för sig rekommenderat dem. Jag förstår då icke talet om att man skulle återförvisa förslaget till en av dessa kommittéer under ett år för att därmed erhålla en förnyad prövning, som skulle giva ett vida tillförlitligare resultat.

Herr Wohlin talade om, att det var en konstruktion att, utgående från en prisökning, den förskjutning i prisläget, som försiggick mellan åren 1905 och 1914, sedermera fortsätta samma kurva till 1920, och han menade, att det är möjligt, att vi komma lägre. Vi veta i varje fall inte, om vi utan krisen nu varit där. Nej, naturligtvis veta vi inte det. Men det föreliggande förslaget ligger så, att mot prisförskjutningen från 1914 till 1920, som ger mellan 14 och 16 %, kommer, *vad den nu ifrågavarande befattningshavargruppen vidkommer*, till som en säkerhet för statens vidkommande den sjunde timmen. Om man sålunda i enlighet med detta tillägg av arbete reducerar de nya lönerna med en sjättedel, kommer man betydligt under 1914 års allmänna prisläge, och det förefaller mig, som om ingen kan ifrågasätta, att man som grund för en allmän lönereglering nu kan lägga en lägre allmän prisbestämning än den, som rådde 1914.

Jag vill för övrigt, då herr Wohlin antydde, att man här måste taga hänsyn också till andra intressen, säga, att jag tror icke, att han i det här fallet talar på någon grupps vägnar. Den ledamot av bondegrupperna, som deltog i avdelningens arbete och som där bildade sig en uppfattning om saken, kom utan tvekan till det resultat, att det ur statens och befattningshavarnas synpunkter, ur statens icke minst, vore en fördel, om man nu komme till ett beslut och sålunda bifölle Kungl. Maj:ts förslag och avdelningens, numera statsutskottets, hemställan.

Herr Wohlin klandrade vidare, att det icke förekom några sifferuppgifter i utskottets utlåtande. Nej, herr Wohlin, vi ha inte i avdelningens utlåtande intagit sifferuppgifter, som finnas i den kungl. propositionen. I den kungl. propositionen och i det där intagna kommittébetänkandet finnas nämligen samtliga erforderliga sifferuppgifter rörande kostnaden för löneregleringen. Önskar man bilda sig ett verkligt vederhäftigt omdöme i frågan, så förmodar jag, att man studerar icke blott avdelningens och statsutskottets hemställan utan jämväl samtliga de handlingar, som i frågan lagts fram för riksdagens ledamöter. Och där förekomma fullständiga uppgifter i samtliga de avseenden herr Wohlin här berörde. Om herr Wohlin icke känner dessa uppgifter, ligger felet sålunda, förefaller det mig, icke hos statsutskottet utan hos någon herr Wohlin närmare stående.

Med det nu anförda har jag velat framhålla, att jag fortfarande tror, att såväl statens ekonomiska intresse som statstjänstemännens intressen i nu föreliggande fall tala för ett bifall till utskottets förslag, vartill jag alltjämt yrkar bifall.

Herr Kvarnzelius: Endast några ord i anledning av vad den siste ärade talaren yttrade, då han förmodade, att jag, när jag talade om att lönerna för vissa befattningshavare hade höjts med 50 % och mer utöver vad de uppgingo till år 1914, därvid hade tänkt på vaktmästarna. Det är så långt ifrån fallet, herr Ekman, att jag i stället för vid vaktmästarna fäst mig vid de högsta befattningshavarna. Om det emellertid nu är så, som herr Ekman säger, att detta kan tillämpas även på vaktmästarna, så utgör det för mig ett ytterligare skäl att vidhålla min mening.

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

Det skulle för övrigt vara av intresse att få veta, vad det är för ny typ av vaktmästare, som löneregleringskommittén tänkt sig skapa fram genom sitt förslag.

Herr Wohlin:

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman! Jag skall vid denna sena timma icke taga kammarens uppmärksamhet i anspråk mer än ett par ögonblick. Men då jag är en av dem, som beröras av denna lönereglering, vill jag säga, att såvitt jag kunnat uppfatta saken, skulle för en tjänsteman i min ställning de sammanlagda löneförmånerna enligt den nya löneregleringen icke bli högre än de nu äro med dyrtidstilläggen, beroende på att visserligen den egentliga lönen höjes men istället meningen ju är att sänka dyrtidstilläggen. Resultatet för en tjänsteman i min ställning blir i bägge fallen ungefär detsamma. Den väsentliga fördel, som vinnes, är den, att pensionsunderlaget blir rättvisare. Emellertid är det ju ett stort statsintresse, att man får samtliga statstjänarens löner reglerade så enhetligt som möjligt och efter så ensartade och enkla linjer som det är möjligt att åstadkomma. Som det nu är, är det ju långt ifrån tillfredsställande. Dessutom kan man väl icke neka till, att det ligger en rättvisa i att, sedan det stora flertalet av statens tjänstemän fått sina löner reglerade enligt detta nya system, även de övriga, den mindre, återstående delen, skall få åtnjuta samma förmån.

Emellertid vill jag speciellt understryka vad statsrådet och chefen för justitiedepartementet sade om nödvändigheten att ge revisionssekreterarna ett särskilt arvode. Deras arbete är så betungande, att det är alldeles orimligt att fordra, att de skola underkasta sig detta arbete, om de icke få en högre avlöning än som består hovrättsråden. Följden skulle eljest med all säkerhet bli den, att revisionssekreterarposterna komme att besättas med yngre och mindre erfaret folk. Men nu är föredragningen i högsta domstolen ordnad på sådant sätt, att man där icke kan nöja sig med alltför oerfarna krafter. I hovrätterna granskas nämligen föredragningen efteråt genom kontrolläsning av handlingarna etc. på ett helt annat sätt än som sker i högsta domstolen. Då förstår var och en vilken ofantlig vikt det ligger därpå, att denna föredragning blir så väl utförd som möjligt och att de föredragande äro så väl kvalificerade som möj-

Lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.
(Forts.)

ligt. För att sålunda få tillräckligt erfarna och goda krafter är det nödvändigt, att man ger revisionssekreterarna något högre löneförmåner.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få påyrka, att beslut nu fattas i löneregleringsfrågan och att man därvid gör den jämkning, som jag här talat om.

Herr andre vice talman: Då jag varit med om utarbetandet av det förslag till lönereglering, som nu föreligger, ber jag att få säga några ord — de skola inte bli så många.

Den opposition, som har rests här i kammaren emot det föreliggande förslaget, har, som vi hört, varit ganska stark och mycket ivrig. Den har varit starkare än någon av oss, som har deltagit i det förberedande arbetet, kunnat vänta sig. Jag vill också säga, att jag på sätt och vis kan förstå denna opposition. Tidsförhållandena äro sådana, att man kan förstå, att det finnes en stämning på sina håll emot löneregleringar, en stämning, som måste giva sig något uttryck. Jag förstår också denna opposition, när jag betänker de alltför långt drivna pretentioner, som betydande grupper av statstjänstemän ha framställt under de senaste åren. Det har under den agitation, som nu bedrivits från tjänstemannahåll, aldrig sagts: Jag har för litet betalt, jag kan inte leva mänskligt på min lön. Nej, bara en tjänsteman kunnat upptäcka någon annan jämförbar tjänsteman, som haft en smula mer, genast har han varit färdig med sina yrkanden och sin agitation. Och när så till på köpet tjänstemännen organisera sig politiskt och sätta in sina sårrepresentanter här, och dessa representanter börja sin bana med att motionera om extra betydande löneförbättringar åt sig själva, då tycker kanske litet var, att det börjar gå för långt.

Men även om jag såtillvida förstår denna opposition, kan jag dock icke förena mig med dem, som här yrka uppskov eller avslag. Så länge jag varit med i löneregleringsarbetet, tror jag inte, att jag iakttagit något löneregleringsförslag, som varit så omfattande och på samma gång så billigt. Visserligen höjas enligt detta förslag grundlönerna i viss mån, men då en motsvarande avprutning skall ske på dyrtidstilläggen, blir det ingen merkostnad att tala om. Det är således en ofantligt billig lönereglering. Men på samma gång medför den så betydande fördelar, särskilt i administrativt hänseende, att jag finner det synnerligen olyckligt, om kammaren och riksdagen skulle avslå utskottets förslag. Och sedan för kommunikationsverkens del en lönereglering av samma art blivit antagen, kan jag inte se, huru vi honette mang skola kunna undgå att tillämpa samma system och i fortsättningen följa samma grundsatser även för övriga statstjänstemän.

Ifråga om de detaljyrkanden, som från olika håll ha framställts om att man skulle gå längre än vad både kommittén och utskottet föreslagit, tror jag, att det skulle vara tjänligast för saken, för tjänstemännen själva i all synnerhet, att de herrar, som önska tillgodose vissa grupper av tjänstemän bättre än de skulle bliva tillgodosedda enligt utskot-

tets förslag, ville reva sina segel och icke driva sina yrkanden, ty det förnimma vi nog litet var, att stämningen här är sådan, att kan man få igenom vad utskottet föreslår, böra vi vara belättna därmed, icke minst tjänstemännen själva. Vad som bör iakttagas i fortsättningen ur statsfinansiell synpunkt, i besparingssyfte, är, att man minskar på dyrtidstilläggen. Jag skulle rent av vilja säga till vår regering, att när den skall utarbetea propositionen om dyrtidstillägg, må den gå fram med betydande minskningar på detta område. Jag för min del skulle helst se, att dyrtidstilläggen helt och hållet borttogos under loppet av ett par eller tre år.

Med stöd av vad jag sagt och särskilt på de skäl, som så kraftigt blivit framhållna av avdelningens ordförande, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på föreliggande utlåtande framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställanden skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av godkännande av mom. i) uti den av herr Swartz m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen; 3:o) att samma hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av godkännande av herr O. U. B. Olssons vid utlåtandet fogade reservation; samt 4:o) att utskottets hemställanden skulle avslås.

Beträffande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade förekommit vissa yrkanden, till vilka han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt de ovan återgivna fyra yrkandena och förklarade sig finna propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits avslag uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställanden.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 56.

Herr talmannen yttrade nu, att med hänsyn till den utgång frågan sålunda fått kvarstode beträffande motiveringen endast ett yrkande, av herr *Swartz*, att det uttalande rörande revisionssekreterarna, som förordats i den av honom m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen, skulle godkännas.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets yttrande beträffande revisionssekreterarna samt vidare på bifall till herr *Swartz*' berörda yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om beredande av medel till fortsättande av arbetena å kraftstationen vid Harsprånget, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om avskaffande av statsrådseden.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om avskaffande av statsrådseden.

Med föranledande av en inom första kammaren av herr *Hellberg* väckt motion, nr 36, hade utskottet i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att första kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i övertvägande, huruvida en revision av den nuvarande statsrådseden borde äga rum eller densamma borde utbytas mot en högtidlig ämbetsförsäkran utan edsfästelse.

Herr *Lindhagen*: I anledning av föreliggande utlåtande skall jag be först och främst att få framhålla, att olika meningar kunna göra sig gällande om den konstitutionella form, som utskottet har föreslagit, är den riktiga. Vidare skulle jag vilja göra en liten erinran om de olika behandlingssätt, som kommit saken till del nu och då den tidigare var före 1917. Och slutligen vill jag påminna därom, att denna sak utgör bara en liten del av ett större kapitel, som lämpligen kan, såsom skedde 1917, kallas för monarkismens biinstitutioner.

Saken var före 1917 i en mera omfattande framställning, som då sönderföll i tre olika yrkanden. För det första yrkades ursprungligen, att riksdagen ville övertväga, huruvida ej monarkismens biinstitutioner såsom: hovet, gudsnådeskapet, konungaskapet över Wenden, adelskapet, ordensväsendet, paraduniformerna, det "nådiga" i författningarna, det "underdåniga" i inlagorna, det "kungliga" i titulaturerna, defileringskurerna, kanonskotten på födelsedagarna med flera dylika leksaker för de stora barnen i den europeiska barnkammaren kunde och borde åt-

minstone för svenska förhållanden i en ny tid undvaras. Det andra yrkandet var, att riksdagen ville besluta, att den så kallade statsråds-*Om avskaf-
fande av
statsråds-
edén.
(Forts.)* edén och i all synnerhet dess löfte att "med liv och blod" försvara det "konungsliga väldet", såsom saknande stöd av lag, varande till innehålllet mindre lyckligt avfattad samt i och för sig knappast behöflig ej vidare måtte komma i tillämpning. Och slutligen, för det tredje, yrkades, att riksdagen skulle besluta, att kostymeringar för statsråd icke skulle tillåtas samt att följaktligen titlar av excellenser och bärandet av uniformer och ordnar särskilt för dem skulle upphöra.

Ja, det var på den tiden. Då inträffade det emellertid, att utskottet så när som på en vänstersocialist avstyrkte det hela. Utskottet ansåg nämligen, att saken var framförd i demonstrationssyfte och ställd i samband med motionärens allmänna politiska åskådning, och på denna grund förtjänade saken icke något avseende, utan borde framföras i annan form. Förmodligen menade utskottet, att varje sak borde fram-plockas för sig i en särskild motion och framföras med högtidlighet och vördnad för de gamla symboler, som svenska folket lärt skatta så högt, även när det går till angrepp mot samma symboler. Under debatten i andra kammaren framhölls också — här voro alla partier ense — av den socialdemokratiska ordföranden, att det var skäligen obetydliga frågor. Delvis förmenades också, att man fick vänta på den stora revolutionen, då sådana saker fölle av sig själva — det är den marxistiska ödesteorien, att människornas egen vilja betyder ingenting: vi bara lägga armarna i kors, och då blir allting ställt på sin rätta plats i tider-nas längd.

Emellertid hemställde då motionären, om det inte vore skäl, att vi i stället för att plocka sönder varje sak för sig, nu toge hela denna bråte och samlade den i ett enda bål, och motionären erinrade om att motionen var avsedd att räcka andra kammaren en tändsticka för ändamålet. Vid anställd votering var det 34 medlemmar emot 91, som voro färdiga med denna autodafé.

Nu kommer saken tillbaka i detta anspråkslösa och vördnadsfulla skick, som utskottet 1917 drömde om. Här kommer nu först denna s. k. statsrådsed och löftet att med liv och blod försvara det konungsliga väldet. Jag hade också verkligen tänkt väcka en motion i bara denna fråga under denna riksdag för att så där taga skeden i vacker hand och se, om det kunde hjälpa, men då jag hörde, att motion därom skulle väckas från annat håll, tyckte jag, att det var tillräckligt. Men jag finner i alla fall nu, att mitt yrkande skulle ha blivit något annor-lunda.

Jag kan först och främst inte inse, att den administrativa makten har någon som helst rättighet att utfärda föreskrifter om eder för svenska medborgare eller svenska ämbetsmän. Det måste hädanefter helt och hållet vara en statsmakternas gemensamma angelägenhet. Jag kan därför för min del inte vara med om att överlämna denna sak åt Kungl. Maj:t ensam. Vi se ju också, hur Kungl. Maj:t bar sig åt 1826,

*Om avskaf-
fande av
statsråds-
eden.*

då Kungl. Maj:t lät denna gamla statsrådsed stå kvar. Den nya regeringsformen stadgade, att den i alla sina paragrafer i lagenlig ordning kan upphävas, således även i avseende å bestämmelsen om konungamakten, och vi ha också sett exempel på att förslag därom upptagits till sakbehandling i riksdagen. Men icke förty utfärdade Kungl. Maj:ts regering administrativt ett påbud, att statsråden skulle svära på att med liv och blod försvara det konungsliga väldet, då det på ett smärtfritt och hyggligt och städat sätt skulle kunna avskaffas enligt regeringsformen. Det är ju att pålägga statsråden en olaglighet, och jag kan inte förstå, att det funnits statsråd, som verkligen velat avlägga ed på en så atavistisk administrativ föreskrift som denna. Den är olaglig. Man har icke rättighet att avlägga eden. Jag anser, att alla statsråd, som avlagt eden, ha begått en olaglighet mot den svenska konstitutionen. De skulle helt enkelt ha vägrat.

Nå, nu får man i alla fall hoppas, att i anledning av den här motionen åtminstone detta blodbad i eden kommer att försvinna och statsrådseden bringas i överensstämmelse med den konungaförsäkran, som utfärdades tidigare och som inte alls innehöll det där blodiga uttrycket. Där var det inte fråga om att konungen med liv och blod skulle försvara svenska folkets rättigheter, utan där stod det hyggligt och anspråkslöst, att han skulle se till på vanligt konstitutionellt sätt, att de upprätthölles.

Nu har utskottet emellertid beslutat sig för, på grund av atavism förmodligen och bristande eftertanke, att föreslå, att Kungl. Maj:t fortfarande skulle få utfärda föreskrifter om edgång ensam. Jag hoppas nu, att åtminstone det misslyckade och olagliga skådespelet av 1826 icke återigen skall upprepas och att man sålunda på denna hyggliga väg, som herr Hellberg föreslagit, skall få bort åtminstone det värsta ur denna gammalmodiga ed. Men själva förfaringsättet att låta konungen ensam göra det är enligt min uppfattning olagligt.

Jag har således, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt;

och skulle enligt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Herr talmannen yttrade, att han — under förutsättning att andra kammaren före nästkommande onsdag slutbehandlat första lagutskottets utlåtanden i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens och militieombudsmannens ämbetsförvaltning — finge, efter samråd med andra kammarens talman, föreslå, det första kammaren ville besluta, att vid sammanträde sagda onsdag företaga val av valmän jämte

suppleanter för utseende av riksdagens justitieombudsman och riksdagens militieombudsman samt deras efterträdare.

Denna hemställan bifölls.

Vid föredragning av de denna dag avlämnade kungl. propositionerna, nr 64 och 74, hänvisades dessa till statsutskottet.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 1 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; samt

nr 1 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om vissa uppgifters meddelande å de i bihanget till riksdagens protokoll tryckta motionerna.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,59 e. m.

In fidem.
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet *Dahlberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 65, angående anslag för barnmorskeundervisningen;

- nr 70, med förslag till lag om ägo gränser m. m. ;
 nr 72, angående årliga understöd å allmänna indragningsstaten åt ombudsmännen vid sjömanshuset i Kalmar P. A. Nelsson och vid sjömanshuset i Marstrand Mathilda Nordström ;
 nr 75, angående ökning av riksbankens sedelutgivningsrätt ;
 nr 77, angående personliga ålderstillägg för år 1921 åt förste byråinspektören å kommerskollegii fartygsinspektionsbyrå P. A. Lindblad och byråinspektören å samma byrå P. B. Rundblom ;
 nr 78, angående personliga ålderstillägg åt vissa fartygsinspektörer ;
 samt
 nr 80, angående beredande av likvid för varor, avsedda att levereras till vissa nödlidande länder.

Justerades protokollen för den 9 och den 11 innevarande månad.

- Anmäldes och bordlades andra lagutskottets utlåtanden :
 nr 2, i anledning av väckta motioner om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon ;
 nr 3, i anledning av väckt motion om ändring av 71 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården ; och
 nr 4, i anledning av väckt motion angående tillstånd för flottningsförening att som säkerhet för vissa lån använda allmän flottleds egendom.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen :

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 och 9 §§ i lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken ; samt

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskild bestämmelse i fråga om skydd för vissa främmande patent.

Föredrogos, men bordlades på flera ledamöters begäran ånyo statsutskottets utlåtanden nr 1 A och B samt 18 ävensom första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Efter föredragning av de denna dag avlämnade kungl. propositionerna hänvisades dessa, nr 65, 77, 78 och 80 till statsutskottet, nr 70 till behandling av lagutskott samt nr 72 och 75 till bankoutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,10 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.